

Studiegebied Biotechniek
Opleiding Agro- en biotechnologie
Campus Sint-Niklaas

Gedragsskenmerken van werkende blindengeleidehonden

Bachelorproef voorgelegd tot het behalen
van het diploma van
Bachelor in de Agro- en biotechnologie
Afstudeerrichting Dierenzorg

Door:
DAISY RYCKMAN

Promotor:
ADINDA SANNEN

Co-promotor:
KRISTIEN VAN HOOF

Academiejaar 2019-2020

Dit proefschrift is een examendocument dat niet werd gecorrigeerd voor eventueel vastgestelde fouten. Zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van zowel de promotor(en) als de auteur(s) is overnemen, kopiëren, gebruiken of realiseren van deze uitgave of gedeelten ervan verboden.

VOORWOORD

Deze bachelorproef werd geschreven in het kader van het behalen van een diploma Bachelor in de Agro- en Biotechnologie met afstudeerrichting dierenzorg. Al van kindsaf had ik graag honden rondom mij en ik vond het boeiend om te zien hoe goed honden getraind kunnen worden en waar ze toe in staat waren. Mijn interesse werd al vlug gewekt toen ik het onderwerp over blindengeleidehonden tegenkwam. Ondertussen kwam ik veel te weten over dit boeiende onderwerp en heb nu toch veel bewondering gekregen voor de blindengeleidehond.

Vooraf zou ik graag enkele mensen willen bedanken. Als eerste is dit zeker mijn promotor Adinda Sannen. Mijn vragen werden altijd meteen beantwoord en ik heb enorm veel tips gekregen om een goede enquête te maken en deze dan ook te verwerken. Ten tweede wil ik mijn co-promotor Kristien Van Hoof bedanken voor haar feedback en het versturen van de enquête naar alle geleidehondgebruikers. Ten derde wil ik ook Mevr. Arnouts bedanken voor de hulp om de resultaten te verwerken. Door jullie is mijn thesis zeker naar een hoger niveau gebracht.

Mijn vriend Davy Nobels heeft mij door dik en dun gesteund en met veel geduld deze bachelorproef herlezen en verbeterd.

Als laatste wil ik natuurlijk alle mensen bedanken die de enquête hebben ingevuld, zowel de 4 trainers van het Belgisch Centrum voor Geleidehonden als alle geleidehondgebruikers. Zonder hun hulp was deze bachelorproef niet mogelijk geweest.

SAMENVATTING

Honden worden al sinds mensenheugenis gebruikt als werkhond, hulphond of blindengeleidehond. Aan een succesvolle hond gaat een dure, doorgedreven training vooraf en alles begint met de selectie van de juiste honden. Een groot deel van de honden die starten aan een opleidingsprogramma tot blindengeleidehond, werkhond of hulphond, kunnen het programma niet voltooien omdat ze niet over het geschikte gedragsprofiel beschikken voor die functie. Deze studie onderzocht de meest voorkomende gedragsproblemen bij actieve geleidehonden. We baseerden ons op de C-BARQ, een gestandaardiseerde vragenlijst die informatie verzamelt over het gedrag en temperament van verschillende hondenrassen. Bijkomend werden er vragen gesteld die specifiek betrekking hebben op het geleidewerk en die de mening van de geleidehondgebruikers vragen. Wanneer de resultaten, die professionele trainers als de ideale score gaven, vergeleken werden met de scores van de geleidehondgebruikers, waren er toch sprekende verschillen. Nochtans bestempelden geleidehondgebruikers deze verschillen niet altijd als een probleem. Een reden hiervoor kon zijn dat er een hogere tolerantiegrens was door de hechte emotionele band in het geleideteam. Omgekeerd werd ook het door de geleidehondgebruiker aangegeven probleemgedrag niet altijd teruggevonden in de C-BARQ resultaten. Dit suggereert dat deze C-BARQ te beperkt is om deze problemen in kaart te brengen voor een actieve geleidehond. De meeste gedragingen, die de geleidehondgebruikers als een probleem ervaarden, situeerden zich in niet-werksituaties. Met deze resultaten is het daarom aan te raden om tijdens de training van geleidehonden net zoveel aandacht te besteden aan het gedrag voor het geleidewerk als aan het gedrag buiten het geleidewerk om. Dit gekoppeld aan een uitgebreidere training van de geleider, zou de kans op een mismatch kunnen verkleinen. Een hond moeten terugbrengen leidt tot nadelige gevolgen, zowel voor het welzijn van de hond als voor de geleidehondgebruiker. Daarnaast is het voor de blindengeleidehondenschool een groot verlies van geïnvesteerde tijd en geld.

INHOUDSTAFEL

VOORWOORD	3
SAMENVATTING	4
INLEIDING	7
1 DOELSTELLINGEN	8
2 LITERATUURSTUDIE	9
2.1 GESCHIEDENIS BLINDENGELEIDEHOND	9
2.1.1 <i>De eerste blindengeleidehond</i>	10
2.1.2 <i>De eerste scholen voor blindengeleidehond</i>	10
2.1.3 <i>Blindengeleidehondenscholen in België</i>	12
2.2 VAARDIGHEDEN VOOR GELEIDEWERK	14
2.2.1 <i>Vaardigheden blindengeleidehond</i>	14
2.2.2 <i>Vaardigheden blinde of slechtzijnde geleider</i>	15
2.2.3 <i>Relatie tussen blinde of slechtzijnde geleider en zijn blindengeleidehond</i>	17
2.3 PERSOONLIJKHEID VAN DE BLINDENGELEIDEHOND.....	18
2.3.1 <i>Persoonlijksontwikkeling</i>	18
2.3.2 <i>Geschiede en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken</i>	20
2.3.3 <i>Genetische achtergrond van persoonlijkheidskenmerken</i>	26
2.3.4 <i>De invloed van de omgeving op persoonlijkheidskenmerken</i>	27
2.4 SELECTIE VAN GESCHIKTE HONDEN VOOR GELEIDEHONDENTRAINING	29
2.4.1 <i>Hondenrassen</i>	29
2.4.2 <i>Onderzoek fysieke gezondheid</i>	30
2.4.3 <i>Persoonlijkheidstest</i>	31
2.4.4 <i>Het nut van puppytesten</i>	32
2.5 VAN PUP TOT BLINDENGELEIDEHOND	34
2.5.1 <i>Pleeggezin en training</i>	34
2.5.2 <i>Matching tussen geleidehondgebruiker en geleidehond</i>	35
2.5.3 <i>Welzijn van de geleidehond</i>	36
3 MATERIAAL EN METHODEN	37
3.1 OPSTELLEN VAN ENQUÊTE.....	37
3.2 DOELPUBLIEK	38
3.3 STATISTISCHE ANALYSE	38
4 RESULTATEN	41
4.1 DE IDEALE GELEIDEHOND	41
4.2 DE 'IDEALE' GELEIDEHOND VERSUS DE 'ECHTE' GELEIDEHOND.....	44
4.3 WERKELIJK ERVAREN PROBLEEM VOOR GELEIDEHONDGEBRUIKERS	47
5 DISCUSSIE	50
5.1 DE IDEALE GELEIDEHOND	50
5.1.1 <i>In niet-werksituaties</i>	50
5.1.2 <i>In werksituaties</i>	51
5.2 ACTIEVE GELEIDEHOND VERSUS IDEALE GELEIDEHOND	52
5.3 DE MEEST VOORKOMENDE GEDRAGSPROBLEMEN BIJ ACTIEVE GELEIDEHONDEN	53
5.3.1 <i>Oorzaak van probleemgedrag</i>	54
5.4 IMPLICATIES VAN HET ONDERZOEK.....	55
BESLUIT	56

LIJST VAN FIGUREN	57
BRONNENLIJST.....	58
LIJST VAN BIJLAGEN	62
BIJLAGE 1 : DE ENQUÊTE	63
BIJLAGE 2 : TABEL SCORES INSTRUCTEURS.....	82
BIJLAGE 3 : TABEL SCORES BLINDENGELEIDEHONDEN.....	84
BIJLAGE 4 : TABEL MET EXACTE SIGNIFICANTE WAARDEN	89
BIJLAGE 5 : PERSARTIKEL.....	91

INLEIDING

Voor vele blinde en slechtziende personen is een geleidehond een echte steun en toeverlaat. Deze hond draagt bij tot de integratie in onze 'ziende' maatschappij en zo krijgen blinden en slechtzienden de mogelijkheid om zich zelfstandiger, sneller, meer ontspannen, maar vooral veiliger te verplaatsen. Slechts weinig honden zijn echter geschikt voor het geleidewerk. Omdat het moeilijk is om op jonge leeftijd reeds te weten of een hond geschikt zal zijn voor het geleidewerk, vallen er op volwassen leeftijd tijdens de trainingen vaak honden af. Voornamelijk omdat de persoonlijkheid van de hond uiteindelijk niet matcht met de taken die de hond tijdens het geleidewerk moet kunnen uitvoeren. Doordat er zoveel honden afvallen tijdens de training moeten blinden en slechtzienden, die een geleidehond hebben aangevraagd, lang wachten. Ook bij het Belgisch Centrum voor Geleidehonden (BCG) is dit het geval.

In het BCG worden standaard vragenlijsten afgenomen bij de pleeggezinnen die een pup van hen hebben en wordt er een gedragstest gedaan bij honden die 1 jaar oud zijn. Bij deze pups wordt er gefocust op bepaalde persoonlijkheids-/gedragsskenmerken, die de trainers van het BCG als belangrijk beschouwen, om een hond al dan niet in het programma door te laten gaan. Door in deze studie de geleidehondgebruikers met volwassen, werkende geleidehonden een vragenlijst te laten invullen, kunnen de gedragsskenmerken die eventueel een probleem vormen voor de geleidehondgebruikers in kaart gebracht worden. Dit levert interessante informatie op voor het BCG. Bijvoorbeeld of er tijdens de puppytrainingen voldoende aandacht geschonken wordt aan gedragsgerelateerde zaken die blinden en slechtziende belangrijk vinden bij hun geleidehond.

Daarnaast kan het interessant zijn wanneer niet alle geleidehondgebruikers dezelfde gedragingen als vervelend beschouwen. Op die manier kan de matching tussen een geleidehond en zijn geleider gericht gebeuren waardoor honden met specifieke gedragsskenmerken misschien minder snel uitgesloten moeten worden.

Tenslotte kan deze vragenlijst, ook waardevolle informatie geven voor een volgende matching. Door rekening te houden met wat de geleidehondgebruikers die de lijst hebben ingevuld als vervelend beschouwen, kan het BCG gericht een match uitvoeren wanneer deze personen een nieuwe geleidehond moeten krijgen.

1 DOELSTELLINGEN

Zo'n 50% van de blindengeleidehonden vallen in hun opleiding af door gedragsproblemen, daarom is er vanuit het Belgisch Centrum voor Geleidehonden (BCG) in Tongeren aan de hogeschool Odisee de vraag gesteld om een studie te doen naar het gedrag en de gedragsproblemen die nog voorkomen bij geleidehonden van het BCG bij de blinde en slechtziende geleiders thuis, zowel tijdens het geleidewerk alsook buiten het harnas. Als de trainers van het BCG deze gedragingen kennen, kan daar eventueel extra op getraind worden of kan er rekening mee worden gehouden bij de selectie van de honden.

Deze bachelorproef heeft als hoofdvraag:

'Wat zijn de meest voorkomende gedragsproblemen bij actieve geleidehonden volgens de C-BARQ (Canine Behavioural Assessment and Research Questionnaire) en worden deze gedragsproblemen ook als probleem ervaren door de geleidehondgebruikers?'

Voor het beantwoorden van de hoofdvraag zijn 3 deelvragen geformuleerd. Namelijk:

- Is er volgens professionele geleidehond instructeurs een 'ideaal gedrag en temperament' waaraan een geleidehond zou moeten voldoen, en hoe ziet een dergelijk gedrags- en temperamentsprofiel gebaseerd op de C-BARQ er dan uit?
- Komt het gedrag en het temperament van actieve geleidehonden, geëvalueerd door de C-BARQ, overeen met het 'ideaal gedrag en temperament' opgesteld door professionele trainers?
- Wat zijn de meest voorkomende gedragsproblemen en afwijkingen ten opzichte van het ideale gedragsbeeld bij actieve geleidehonden volgens de C-BARQ en worden deze 'gedragsproblemen' ook als probleem ervaren door de geleidehondgebruikers?

2 LITERATUURSTUDIE

2.1 GESCHIEDENIS BLINDENGELEIDEHOND

Aan de eerste blindengeleidehond ter wereld is een lange weg voorafgegaan. De relatie tussen hond en mens gaat ver terug. Er is bewijs dat vroegere mensachtigen al samenleefden met wolven. Op verschillende plekken zijn botten gevonden van zowel wolven als vroegere mensachtigen van ongeveer 150 000 jaar oud, zoals in de grotten van Lazaret (Frankrijk; Galibert, Quignon, Hitte, & André, 2011). Een hedendaagse theorie over het eerste contact tussen de voorouders van de hond, de wolf, en de moderne mens (*Homo sapiens*), gaat ervanuit dat de mens en de wolf samen evolueerden vanaf de periode dat de moderne mens Afrika verruilde voor de steppen en bossen van Europa en Azië, de habitat van de grijze wolf (Pierotti & Fogg, 2017). De oudste fossielen van de *Homo sapiens* buiten Afrika gaan 177 000 tot 194 000 jaar terug (Hershkovitz et al., 2018). Dit veronderstelt dat het eerste contact tussen wolven en de moderne mens eveneens zover teruggaat. Pierotti & Fogg (2017) hebben bewezen dat de relatie tussen de mens en de wolf niet begon in de vorm van domesticatie, maar als een samenwerking waarbij de mens de kwaliteiten van de wolf als jager benutte en de wolf daar voedsel voor terug kreeg.

De domesticatie van de wolf kwam 40 000 jaar geleden op gang, lang voor de domesticatie van enig ander dier of plant (Galibert et al., 2011). Dit gebeurde hoogstwaarschijnlijk nog onbewust. Vandaar dat deze periode ook wel proto-domesticatie wordt genoemd. Bewijs voor proto-domesticatie is gevonden in een collectie uit de 19e eeuw van een schedel uit de Belgische grotten van Goyet. De gevonden schedel (zie figuur 1), die is gedateerd op circa 32 000 jaar oud, is duidelijk anders de schedel van een wolf en is daarom bestempeld als de schedel van een 'prehistorische hond' (Germonpré et al. 2009). Naast proto-domesticatie bestaat er ook een hypothese over zelf-domesticatie die stelt dat wolven zelf het gezelschap van mensen opzochten omdat dit hen voordelen opleverde. Deze hypothese sluit aan bij de theorie van Pierotti en Fogg (2017) dat de eerste relatie tussen mens en wolf een samenwerkingsverband was waar beiden van profiteerden. Over de periode en plek waar de bewuste domesticatie van de hond begon, zijn onderzoekers het oneens. Volgens Galibert et al. (2011) begon de echte domesticatie van de hond in het Midden-Oosten rond 14 000 jaar voor Christus en verspreidde dit zich razendsnel over nederzettingen van mensen over de hele wereld. Thalmann et al. (2013) baseren op analyse van mitochondriaal DNA van alle hondenrassen dat de domesticatie van de hond 18 000 tot 32 000 jaar geleden in Europa begon. Volgens de onderzoekers betekent dit dat de hondenrassen van nu een optelsom zijn van een proces dat begon in jacht- en verzamelgemeenschappen in Europa en hondachtigen, zoals wolven, waarmee zij contact hadden.

Figuur 1: Dorsaal zicht van de schedel van (a) Goyet (hond), (b) Trou Balleux (wolf); (c) Trou des Nutons (wolf) (Bron: Germonpré et al. 2009)

2.1.1 De eerste blindengeleidehond

Fishman (2003) heeft aan de hand van schilderijen en boeken naar aanwijzingen gezocht over wanneer de hond voor het eerst is ingezet als geleidehond voor blinden en slechtzienenden. Opgravingen bij Pompeii, de stad die in 79 na Christus werd bedolven onder as en modder als gevolg van een uitbarsting van de vulkaan Vesuvius, hebben volgens de onderzoeker hoogstwaarschijnlijk het eerste bewijs opgeleverd voor de inzet van honden als blindengeleidehond. Op een schilderij dat daar werd gevonden is te zien hoe een blinde man met een staf lijkt te worden geleid door een kleine hond (zie figuur 2). Een nog duidelijkere uitbeelding van een hond die wordt gebruikt als geleidehond voor een

Figuur 2: Blinde man met staf en kleine hond

(Bron: Fishman (2003))

zijn geweest van regels die de hondenoverlast in steden aan banden moest leggen. Vaak werd in die tijd bepaald dat stedelingen alleen kleine honden mochten houden die 'door de beugel konden'. Honden die er niet door heen konden, mochten niet worden gehouden (Zijlmans, 2002). Pas sinds de afgelopen honderd jaar worden grotere rassen, zoals de Duitse herder, golden retriever en labrador retriever, intensief getraind voor geleidewerk. Oorspronkelijk werd in plaats van een harnas in een U-vorm een lange flexibele riem gebruikt voor de geleidehond en in de hand die vrij was, hadden de blinden een lange staf of stok (Fishman, 2003).

blinde, vindt hij op een Chinese schildering op rijstpapier uit het midden van de dertiende eeuw. Op het schilderij houdt een blinde man in zijn linkerhand een hondenriem met een hond en in zijn rechterhand een staf vast. Het eerste en beste bewijs van het gebruik van blindengeleidehonden in West-Europa wordt gevonden in een paar alinea's rond 1260 geschreven door de monnik Bartholomeus. De monnik die in zijn schrijverijen commentaar gaf op het dagelijks leven uit zijn tijd, beschrijft hoe de blinden werden geleid door een kind, een bediende of een hond. Uit de commentaren kan worden afgeleid dat een blinde met een geleidehond in het straatbeeld niet ongewoon was. De eerste Europese illustratie van het gebruik van een blindengeleidehond is hoogstwaarschijnlijk een houtsnijwerk uit 1465. In de middeleeuwen en daarvoor werden voornamelijk kleine honden als blindengeleidehonden ingezet. Dit zou het gevolg kunnen

2.1.2 De eerste scholen voor blindengeleidehond

De eerste poging honden systematisch te trainen voor het geleiden van blinden werd uitgevoerd in 1780 door 'Les Quinze-Vingts' het blindenziekenhuis in Parijs. Het blindenziekenhuis hielp hun blinde patiënten honden te trainen als mobiliteitshulp. De blinden trainden dus hun honden zelf met assistentie van het ziekenhuis. Kort daarna, in 1788, trainde Josef Riesinger, een blinde zeefmaker uit Wenen, zijn hond zo goed dat mensen zich regelmatig afvroegen of de man wel blind was (Ireson, 1991). Johann Wilhelm Klein, directeur van het blindeninstituut in Wenen, was volgens Fishman (2003) de eerste die voorstelde dat geleidehonden zouden moeten worden getraind door ziende instructeurs. Dat was in 1819. Hij was eveneens de eerste die aangaf dat een onbuigzame stok vastgemaakt aan het

harnas van de geleidehond een blinde een nauwkeuriger gevoel zou bieden van de bewegingen van de hond dan een flexibele riem. Hij gaf een korte omschrijving van hoe de hond getraind kon worden en beval herders en poedels aan als hondenrassen. Waarom Johann Wilhelm Klein deze hondenrassen prefereerde als blindegeleidehond is niet bekend.

Pas tijdens de Eerste Wereldoorlog bijna honderd jaar later, werd het voorstel van Johann Wilhelm Klein opgevolgd (Ostermeier, 2010). Op een zekere dag tijdens de oorlog zou dokter Gerhard Stalling zijn Duitse herder achtergelaten hebben bij een van zijn blinde patiënten, terwijl hij zijn ronde deed in een veteranenhospitaal. Toen hij terugkwam, leek hij te zien dat zijn hond de blinde veteraan aan het helpen was. De dokter raakte vervolgens geïnteresseerd in het trainen van Duitse herders als blindengeleidehonden. In 1916 opende hij 's werelds eerste blindengeleidehondenschool in Oldenburg om geleidehonden te trainen voor het stijgende aantal blinde oorlogsveteranen als gevolg van de Eerste Wereldoorlog. Het succes van de school leidde tot de oprichting van vele andere scholen in de Duitse steden Bonn, Breslau, Dresden, Essen, Freiburg, Hamburg, Hannover, Magdeburg, Munster en Württemberg. Na de oorlog werden er blindengeleidehondenscholen opgericht in Potsdam en München. In 1927 hadden circa 4.000 Duitsers een blindengeleidehond. De school in Potsdam, opgericht in 1923, was erg succesvol en heeft de geleidehondentrainingsmethode verder ontwikkeld en vormgegeven tot de methode zoals die tegenwoordig door veel geleidehondenscholen nog steeds gebruikt wordt (International Guide Dog Federation, sd). De methode bestaat onder andere uit selectie van geschikte honden, zorgvuldige matching met de geleidehondgebruiker en follow up in de thuissituatie van de geleidehondgebruiker.

De Amerikaanse Dorothy Harrison Eustis die in 1925 en 1926 een bezoek bracht aan de hondenschool in Potsdam, was zo enthousiast over de trainingsmethode, dat ze de methode meenam naar haar thuisland en in 1929 de eerste geleidehondenschool in de Verenigde Staten opende: The Seeing Eye (Fishman, 2003). Haar interesse voor geleidehonden ontstond tijdens de 10-jarige observatie van haar eigen hond, een Duitse herder die ze in 1914 uit Duitsland had meegenomen (Ireson, 1991; Ostermeier, 2010). Dorothy Harrison Eustis vroeg zich af waarom juist deze hond zo intelligent was en zo snel leerde maar ook zo'n goed karakter had. Ook vroeg ze zich af of sommige van deze eigenschappen verder zouden kunnen worden ontwikkeld in andere honden van hetzelfde ras door training en een selectief fokprogramma. In 1923 besloot ze daarop samen met haar man een experimenteel trainingscentrum voor hulphonden op te zetten in Zwitserland, hun tweede thuisland. Het echtpaar reisde naar fokkerijen in Zwitserland en Duitsland om de gewenste honden te vinden voor training en een fokprogramma. Naast de typische persoonlijkheidskenmerken van honden zoals loyaliteit, affectie en toewijding zochten ze naar honden die buitengewoon slim, alert waren en graag wilden leren. Nadat de eerste geleidehondenschool in 1929 haar deuren opende in Amerika, werden niet veel later instructeurs opgeleid om in Italië en Engeland honden te trainen. Met hulp van Dorothy Harrison Eustis zijn in de jaren '30 ook scholen voor blindengeleidehonden opgericht in Groot-Brittannië, Nederland, Italië en België (Ascarelli, 2010). Het eerste ras dat The Seeing Eye gebruikte om te trainen, was, net als de eerste geleidehondenschool van de wereld in Duitsland, de Duitse herder (Fishman, 2003). Tegenwoordig trainen blindengeleidehondenscholen diverse hondenrassen tot blindengeleidehond waaronder Duitse herder, labrador retriever, golden retriever en de kruising labrador/golden (zie figuur 3,4,5 en 6). In paragraaf 2.2 dat ingaat op de selectie van geschikte honden

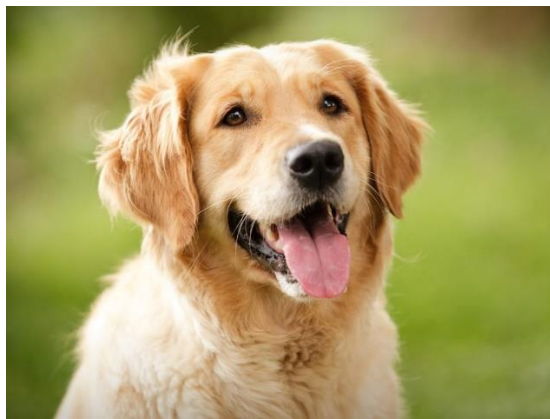
voor blindengeleidehondtraining, wordt aandacht besteed aan welke hondenrassen het meest geschikt zijn als blindengeleidehond en waarom.

Figuur 3: Duitse herder

Figuur 4: Labrador retriever

Figuur 5: Golden retriever

Figuur 6: Kruising Labrador en Golden retriever

(Bron: eigen bron)

2.1.3 Blindengeleidehondenscholen in België

In België, meer bepaald Wallonië, werd met hulp van Dorothy Harrison Eustis in 1932 de eerste geleidehondenschool 'L' Oeuvre Belge du chien-Guide' opgericht (Ascarelli, 2010; Jespers, 2013). De school bezorgde aan blinden blindengeleidehonden die afkomstig waren van de school van Dorothy Harrison Eustis in Zwitserland. In 1934, na de sluiting van de school van Dorothy Harrison Eustis, richtte de organisatie zelf een africhtingcentrum op in Maffles bij Ath. Na de Tweede Wereldoorlog werd in 1946 een tweede Belgische blindengeleidehondenschool geopend te Ghlin, in de buurt van Doornik. Tot op vandaag bestaat deze school nog steeds (Jespers, 2013). Een Nederlandstalig opleidingscentrum kwam er in 1951 te Assebroek onder de vleugels van Licht en Liefde vzw. Dit centrum werd echter

gesloten in 1968. Pas in 1983 werd door enkele mensen uit Bocholt een nieuwe Vlaamse blindengeleidehondenschool opgericht (Blindengeleidehondenschool Genk, z.d.). Tegenwoordig telt België negen blindengeleidehondenscholen, waarvan er vijf zijn geaccrediteerd door de International Guide Dog Federation (IGDF). De IGDF faciliteert het delen van kennis, ervaring, de hoogste kwaliteit standaarden, methoden en ondersteuning aan nieuwe en bestaande blindengeleidehondenscholen met als doel de kwaliteit van hun activiteiten te verbeteren. De organisatie telt 95 leden wereldwijd (International Guide Dog Federation, z.d.).

De huidige Belgische blindengeleidehondenscholen:

- Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw in Tongeren (geaccrediteerd door IGDF)
- Blindengeleidehondenschool in Genk (geaccrediteerd door IGDF)
- Entrevues asbl in Luik (geaccrediteerd door IGDF)
- Oeuvre Fédérale les Amis des Aveugles asbl in Ghlin (geaccrediteerd door IGDF)
- Scale Dogs asbl/vzw in Brussel (geaccrediteerd door IGDF)
- Brailleliga vzw/Ligue Braille asbl in Brussel
- Vrienden der Blinden vzw in Koksijde
- De Antwerpse Hulphonden vzw in Antwerpen
- Alfa Centrum voor Hulp en Geleidehonden vzw in Brasschaat.

2.2 VAARDIGHEDEN VOOR GELEIDWERK

Geleidewerk is teamwork. Wanneer de blinde of slechtziende geleider en zijn blindengeleidehond samenwerken (zie figuur 7) is de geleider er voor de oriëntatie en het monitoren van het verkeer en verkeerslichten. De hond is de gids die ervoor zorgt dat het team op de juiste route blijft terwijl hij obstakels vermijdt, bestemmingen als deuren, trappen en stoelen vindt en uitkijkt voor gevaarlijke situaties (Hauser, Wakkery, & Neustaedter, 2014). Als de blinde of slechtziende geleider dus van mening is dat het veilig is, geeft hij het commando. Komt er dan toch verkeer aan dan moet de hond dit commando weigeren, maar de geleider blijft altijd verantwoordelijk. Om een goed geleideteam te kunnen vormen moeten zowel de blindengeleidehond als zijn geleider over de bepaalde vaardigheden beschikken. In deze paragraaf wordt ingegaan op deze vaardigheden.

Figuur 7: Blinde of slechtziende geleider met blindengeleidehond
(Bron: eigen bron)

2.2.1 Vaardigheden blindengeleidehond

Knol, Roozendaal, Van den Bogaard en Bouw (1988) benoemen in hun artikel over criteria en het testen van de geschiktheid van blindengeleidehonden een aantal vaardigheden waar blindengeleidehonden aan moeten voldoen. Ook op websites van blindengeleidehondenscholen en betrokken overkoepelende organisaties worden vaak de belangrijkste vaardigheden vermeld (Guide Dogs, z.d.; Guide Dogs Victoria, z.d.; Belgisch Centrum voor Geleidehonden, z.d.).

Uit deze bronnen komen de volgende vaardigheden van blindengeleidehonden naar voren:

- In het midden van de stoep lopen terwijl hoge en lage obstakels onderweg worden vermeden.
- Enkel de bocht nemen als de blinde of slechtziende geleider het daartoe geleerde commando geeft.
- Stoppen bij stoepranden en trappen.
- Deuren, kruispunten en plekken vinden die regelmatig bezocht worden.
- De hoogte en breedte van obstakels kunnen inschatten zodat de geleider zijn hoofd of schouder nergens aan stoot.
- Initiatief nemen om obstakels te vermijden en daarbij te bepalen welke kant het veiligst is om zijn geleider op zijn verdere weg te brengen; de hond bepaalt dus zelf welke weg er genomen wordt.
- De geleider helpen in een rechte lijn de weg over te steken.
- Enkel reageren op commando's van de geleider, zoals 'Left', 'Forward', 'Right', 'Find stairs'.
- Afleidingen, zoals van katten en andere honden, negeren.
- De blinde of slechtziende geleider helpen met openbaar vervoer.
- Navigeren in het verkeer en omgaan met rijdende en stilstaande voertuigen met draaiende motor. De geleidehond moet het aankomend verkeer kunnen inschatten en bij gevaar het bevel tot oversteken weigeren uit te voeren.
- Zich rustig houden in de winkel, restaurant of andere openbare gelegenheid zodat anderen zich niet storen aan de aanwezigheid van de blindengeleidehond en zijn blinde of slechtziende baas.

2.2.2 Vaardigheden blinde of slechtziende geleider

Ook de blinde of slechtziende geleider in het geleideteam moet bepaalde vaardigheden aanleren zodat hij/zij in staat is de blindengeleidehond de juiste commando's te geven, de hond aan te moedigen en de hond helder aan te geven welke kant hij op moet (Guide Dogs, z.d.). Uit verschillende studies blijkt dat het gedrag van een hond wordt beïnvloed door de manier waarop zijn baasje met hem omgaat. Zo blijkt uit een studie onder 737 hondeneigenaren, onder wie hondengedragdeskundigen/therapeuten (N=451), dierenartsen (N=88), studenten diergeneeskunde (N=112) en at random huis aan huis bevraagde hondeneigenaren (N=86), dat gehoorzaamheidstraining, de timing van eten geven en waar de hond slaapt, evenals eerdere ervaringen met honden van de hondeneigenaren en hun redenen om een hond aan te schaffen significant gerelateerd zijn aan het optreden van bepaalde gedragsproblemen (Jagoe & Serpell, 1996). Ook uit de studie van Bennett en Rohlf (2007) komt naar

voren dat het gedrag van hondeneigenaren effect heeft op het gedrag van hun hond. De 413 hondeneigenaren die deelnamen aan dit onderzoek, gaven weliswaar aan dat gedragsproblemen zeldzaam waren, maar als deze voorkwamen vielen deze in vijf verschillende categorieën: ongehoorzaamheid, agressie/onvriendelijkheid, nervositeit, onrust/destructiviteit en prikkelbaarheid. Elk van de categorieën bleek gerelateerd te zijn aan een aantal eigenschappen van de eigenaar en de hond. Zowel training als een toename in gezamenlijke activiteiten verlaagde de meeste gedragsproblemen. In het bijzonder de mate van vriendelijkheid van de hond, was gerelateerd aan de mate waarin de eigenaar met de hond gezamenlijke activiteiten ontplooidde. Ook zou hondengedrag beïnvloed worden door de manier waarop zijn baasje aandacht geeft. Zo bleek in een experiment met zestien honden de gehoorzaamheid van de hond afhankelijk te zijn van de mate van aandacht van zijn baasje. Na het commando om te gaan liggen bleef de hond het langst en het vaakst liggen als zijn baasje naar de hond bleef kijken in vergelijking met wanneer zijn baasje een boek las, televisie keek, zich van de hond afdraaide of de kamer verliet. Deze resultaten duiden erop dat honden de aandachtstoestand van hun baasje aanvoelen aan de hand van observeerbare gedragssignalen, zoals oogcontact en oog-, hoofd- en lichaam-oriëntatie (Schwab & Huber, 2006). Verder blijkt uit een andere studie waarin het gedrag van blindengeleidehonden en kandidaat-blindengeleidehonden werd vergeleken met dat van assistentiehonden, reddingswerkhonden en huishonden ten aanzien van de aandachtstoestand van het baasje, dat de respons van beide groepen honden hetzelfde was. Daaruit kan worden geconcludeerd dat blindengeleidehonden net als huisdierhonden de mate van gehoorzaamheid af laten hangen van de mate waarin het baasje zijn aandacht op hen focust (Yamamoto, Ohtani, & Ohta, 2011).

Sommige situaties tijdens het geleidewerk vragen dat de blindengeleidehond voor korte tijd het initiatief moet kunnen overnemen. Bijvoorbeeld wanneer een obstakel moet worden ontweken, of wanneer na het commando om de weg over te steken de blindengeleidehond bepaalt dat het niet veilig is om dit te doen en niet luistert. Dit soort interacties kunnen alleen plaats vinden als de blinde of slechtziende geleider en de blindengeleidehond in staat zijn de leiding van de ander te accepteren of de leiding over te nemen. Ze moeten beiden dus in staat zijn om voor korte periode van rollen te kunnen wisselen (Naderi, Miklósi, Dóka, & Csányi, 2001).

Blindengeleidehondeigenaren zijn vaak minder ervaren in het omgaan met honden dan ervaren hondentrainers. Dit kan soms leiden tot gedragsproblemen die tijdens een gedragstest van een hond in training niet worden gesignaleerd omdat de blinde of slechtziende geleider niet in staat is het benodigde commando of signaal op de juiste manier te geven of aan te voelen dat hij de leiding moet overgeven (Craigon, Hobson-West, England, Whelan, Lethbridge, & Asher, 2017). Volgens Lloyd (2004) wordt de match tussen de blinde of slechtziende geleider en zijn geleidehond dan ook het meest positief beïnvloed door de capaciteit van de blinde of slechtziende geleider om zijn hond onder controle te houden. Maar ook de vriendschap tussen de twee en de uitbreiding van sociale interacties met anderen vanwege de toegenomen mobiliteit van de geleider helpen mee.

Uit bovenstaande studies zou geconcludeerd kunnen worden dat eigenaren van blindengeleidehonden naast de verschillende commando's en signalen voor het geleidewerk van hun hond, over de vaardigheden moeten beschikken die hen in staat stellen ongewenst gedrag bij de hond te voorkomen, de hond onder controle te houden en in sommige situaties op de juiste manier te switchen tussen leidinggeven en geleid worden.

2.2.3 Relatie tussen blinde of slechtziende geleider en zijn blindengeleidehond

Een eigenaar van een blindengeleidehond moet net als iedere hondeneigenaar tegemoetkomen aan de fysieke en emotionele behoeften van een hond. Honden hebben voeding nodig, moeten een paar keer worden uitgelaten om hun behoefte te doen, moeten zo nu en dan naar de dierenarts en hebben behoefte aan speeltijd en genegenheid. Door aan de behoeften van de hond als huisdier tegemoet te komen ontstaat een band tussen de hond en zijn baasje (Hauser et al., 2014). Uit onderzoek onder 749 hondeneigenaren blijkt dat de vriendschap met een hond een ingewikkeld en veelzijdig fenomeen is waar mensen zich op verschillende manieren aan aanpassen: ze worden bijvoorbeeld actiever, voelen zich jonger, doen speciale aankopen voor de hond, vermensenlijken de hond en/of passen zich aan aan de hond (Dotson & Hyatt, 2008). Uit kwalitatief onderzoek onder twaalf blinde en slechtziende geleiders die gebruik maken van een blindengeleidehond kwam naar voren dat zij een sterke emotionele band hebben met hun hond. Ze beschrijven hun hond als hun beste vriend of metgezel (Hauser et al., 2014). De meesten voelden dat de band tussen mens en dier in geleideteams sterker is dan de band die ontstaat tussen zienden en hun honden. De deelnemers aan het onderzoek noemden daarvoor drie redenen. De eerste reden was dat geleideteams een groot deel van de tijd samenzijn. De tweede reden was de betrouwbaarheid van hun hond, waardoor ze zelf meer vertrouwen kregen. De derde reden die deelnemers noemden voor de sterke band tussen hen en hun blindengeleidehond was de dankbaarheid en trots die ze voelden voor het werk dat hun geleidehond deed en de positieve impact die dat had op het leven van zijn baasje. De onderzoekers concluderen uit de reacties van de deelnemers aan het onderzoek dat een sterke band in geleideteams essentieel is, omdat de blinde of slechtziende geleiders hun hond moeten kunnen vertrouwen wanneer ze een beroep op hem doen tijdens het geleidewerk. De ontwikkeling van een sterke band is vooral het gevolg van de werkrelatie in de geleideteams, constateren de onderzoekers tot slot.

2.3 PERSOONLIJKHEID VAN DE BLINDENGELEIDEHOND

De persoonlijkheid van potentiële blindengeleidehonden moet aan bepaalde eisen voldoen om een goed functionerende blindengeleidehond te kunnen worden. Om de persoonlijkheidskenmerken van honden te kunnen beoordelen wordt naar het gedrag van honden gekeken met behulp van een gedragstest (zie paragraaf 2.4.3 over verschillende gedragstest). Gedrag is immers de manier waarop de persoonlijkheid van een hond in bepaalde situaties tot expressie komt. Hedendaagse beoordelingen van hondengedrag voor het bepalen van geschiktheid als blindengeleidehonden focussen dan ook op gedragsskenmerken, waaronder trainbaarheid, reactiviteit of aandacht voor omgevingsstimuli, lage agressiviteit, angst- en stressgedrag, energieniveau en hechtingsgedrag (Craigon et al., 2017). Om een duidelijk beeld te krijgen van de persoonlijkheid van de blindengeleidehond en hoe deze tot stand komt wordt in deze paragraaf ingegaan op de ontwikkeling van de persoonlijkheid van de hond, geschikte en mindergeschikte persoonlijkheidskenmerken van blindengeleidehonden, de genetische achtergrond en andere factoren die de persoonlijkheid van de hond beïnvloeden.

2.3.1 Persoonlijkheidsontwikkeling

De ontwikkeling van de persoonlijkheid van de hond wordt ingedeeld in verschillende stadia op basis van typische veranderingen in gedragsspatronen. Deze ontwikkelstadia zijn onder andere beschreven door Scott en Fuller (1965), en worden nog steeds gebruikt (Serpell & Jagoe, 1995). Het eerste ontwikkelstadium is het prenatale stadium, daarna volgt het neonatale stadium, het overgangsstadium, het socialisatiestadium en het juveniele stadium. Scott en Fuller (1965) en Landsberg et al. (2013) spreken ook nog over het adolescentestadium.

Het eerste ontwikkelingsstadium is het prenatale stadium. Dit is de periode dat de pup nog in de baarmoeder te vinden is. Verschillende factoren zullen nog voor de geboorte een invloed hebben op de ontwikkeling van het gedrag van de pup. Het tweede ontwikkelingsstadium is het neonatale stadium. Dit stadium duurt van de geboorte tot twee weken daarna. In dit stadium is de pup tot weinig in staat behalve melk drinken bij de moeder en slapen. Het neonatale stadium stopt bij het openen van de ogen, wat eveneens het begin van het overgangsstadium betekent. Dit vindt gemiddeld plaats op dag 13 en duurt tot een drietal weken na de geboorte (Scott en Fuller, 1965). Tijdens dit stadium gaan de ogen en oren open en de pup begint rond te lopen. De pup wordt zich steeds meer bewust van zijn omgeving. Tegen het einde van de derde week beginnen de puppy's in het nest met elkaar belangrijke sociale relaties aan te gaan. Dit is het begin van het volgende ontwikkelingsstadium, het socialisatiestadium dat loopt van drie tot veertien weken na de geboorte. Dit is waarschijnlijk de meest belangrijke periode uit het leven van de hond. De onderlinge relaties tussen de puppy's in het nest vormen de voorbodes van de sociale hiërarchie bij volwassen honden. In dit stadium wordt de moeder voor de puppy's steeds minder belangrijk. Het is natuurlijk niet zo dat een pup op z'n veertien weken nog kan gesocialiseerd worden en de volgende dag niet meer. Socialisatie gaat eigenlijk het hele leven verder. Het volgende stadium wordt het juveniele stadium genoemd, dit van zo'n veertien weken na de geboorte tot 6 maanden. Dit is meestal ook het tijdstip dat de seksuele rijpheid van de hond begint. Wanneer precies het tijdstip van puberteit optreedt is ras- en geslachtsafhankelijk. Volgens Landsberg et al. (2013) kan de puberteit bij vrouwelijke honden vanaf zes maanden en bij mannelijke honden

vanaf zeven maanden optreden, maar dit kan ook nog later gebeuren. Nieuwe gedragpatronen komen er niet meer bij in dit stadium, wel is er nog verbetering waar te nemen in bijvoorbeeld de motorische vaardigheden (Scott en Fuller, 1965). Zo komen we tot het laatste stadium, het adolescent stadium. In dit stadium is het seksuele gedragspatroon volledig en worden seksuele relaties aangegaan.

De hierboven beschreven indeling betekent niet dat de puppy's van de een op de andere dag in een ander stadium terecht komen. De overgangen tussen de verschillende stadia gaan vloeiend waarbij de stadia elkaar aanzienlijk overlappen. Er zijn maar weinig puppy's die exact voldoen aan de door Scott en Fuller (1965) beschreven doorlooptijden van de verschillende ontwikkelstadia. In werkelijkheid zijn het gedrag en het temperament van een hond in een staat van continue verandering of ontwikkeling (Dog Star Daily, 2007). Zo is de pubertijd van een hond niet een specifiek moment dat het puppy stadium onderscheid van volwassenheid, maar meer een doorlopend ontwikkelingsproces naar zowel sociale als seksuele volwassenheid. Dit proces start in theorie wanneer een pup achttien weken oud is en duurt bij kleine rassen totdat de hond twee jaar is en bij grote rassen totdat de hond drie jaar oud is (Dog Star Daily, 2007).

Een kritische periode voor de socialisatie van honden met mensen tijdens hun ontwikkeling van pup tot volwassen hond, blijkt de periode van vijf tot veertien weken na de geboorte. Freedman, King en Elliot (1961) rapporteerden in hun onderzoek dat pups van vijf weken en ouder een toenemende neiging tentoonspreidden om zich terug te trekken ten opzichte van mensen. Als pups niet werden gesocialiseerd met mensen voordat ze veertien weken oud zijn, werden de terugtrekreacties ten opzichte van mensen zo sterk dat een normale relatie niet meer kon worden bewerkstelligd. Uit onderzoek van Scott en Fuller (1965) blijkt dat blindengeleidehonden van twaalf weken oud zich in het algemeen goed kunnen aanpassen aan het puppyadoptiegezin waarin ze worden geplaatst. Zijn de puppy's echter veertien weken oud bij plaatsing, dan ervaren ze daarvan nadelige gevolgen tijdens de training tot blindengeleidehond. Recent onderzoek heeft bevestigd dat de omgeving waaraan pups worden blootgesteld tijdens het socialisatiestadium, effect heeft op het sociaal gedrag van de volwassen hond (Lenkei, Pogány, & Fugazza, 2019). Voor dit onderzoek werden honderd pups van acht weken oud van de Labrador (N=64 van 9 verschillende nesten) en de Tjecho-Slowaakse wolfshond (N=36 van 7 verschillende nesten) getest. Het onderzoek vond bewijs dat de huisvestingscondities van puppy's, variërend van een kennel, het huis van de fokker of gescheiden van hun moeder, effect had op het sociale gedrag als volwassen hond.

Ook na het socialisatiestadium blijkt de omgeving waarin honden opgroeien invloed te hebben op het gedrag dat zij als volwassen hond laten zien. De resultaten van de studie van Foyer, Bjällerhaga, Wilsson en Jensen (2014) laten zien dat de ervaringen van honden in hun eerste levensjaar belangrijk zijn voor het gedrag en temperament als volwassen hond. Pups die bijvoorbeeld hoog scoorden op hyperactiviteit en onrust, problemen met rustig worden en jagen/volgen van schaduwen of lichtpunten, scoorden als volwassen hond hoger op geschikte gedragsskenmerken voor een hulphond dan pups die in hun pleeggezin langer alleen werden gelaten. In deze studie werden 71 werkhonden van het ras Duitse herder getest aan de hand van een vragenlijst voor de verzorgers bij een leeftijd van veertien maanden en een test van de honden bij een leeftijd van zeventien maanden.

Uit bovenstaande studies kan worden geconcludeerd dat voor de persoonlijkheidsontwikkeling van de hond het socialisatiestadium van de pup van cruciaal belang is voor de socialisatie met mensen, maar

dat de omgeving waarin de pup opgroeit tot volwassenheid eveneens van grote invloed is op de uiteindelijke persoonlijkheid van een hond. In paragraaf 2.3.3 en 2.3.4 wordt dieper ingegaan op hoe genen en omgeving invloed hebben op de persoonlijkheid van de hond.

2.3.2 Geschikte en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken

Wat wordt verstaan onder geschikte en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken van blindengeleidehonden, hangt voor een groot deel af van degene die dit beoordeelt. Blinde en slechtziende geleiders moeten elke dag kunnen vertrouwen op het geleidewerk van hun blindengeleidehond. Maar ook buiten het geleidewerk hebben zij te maken met de persoonlijkheid van hun blindengeleidehond. Het is daarom logisch om de geschiktheid en ongeschiktheid van de persoonlijkheidskenmerken van blindengeleidehonden vanuit hun perspectief te bekijken. Craigon et al. (2017) vroegen 63 blinde en slechtziende geleiders naar geschikte en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken van hun blindengeleidehond. De antwoorden van de deelnemers over het gedrag van hun hond, werden ingedeeld bij vijftien verschillende gedragsthema's binnen vijf verschillende gedragscategorieën. In deze bachelorproef wordt aan de hand van een vragenlijst de blik van de blinde of slechtziende geleider op het functioneren van hun geleidehond onderzocht. Deze vragenlijst geeft inzicht in het gedrag en dus de persoonlijkheidskenmerken van de hond, daarom wordt uitgebreid ingegaan op de reacties van de deelnemers aan het onderzoek van Craigon et al. (2017). Tevens zijn de reacties van de deelnemers een heldere illustratie van wat geleidewerk voor blinden en slechtzienden betekent. Hieronder worden eerst de 5 categoriën opgelijst met hun verschillende gedragsthema's, inclusief een definitie van elk gedragsthema. Daarna volgt per categorie de respons van de deelnemers op de verschillende gedragsthema's waarbij geschikte en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken naar boven kwamen.

<u>Categorie</u>	<u>Gedragsthema</u>	<u>Definitie</u>
1. Aantrekking tot mensen, dieren en objecten	<i>1.Aandachtigheid</i>	Focus van de hond op een persoon of taak
	<i>2.Afleiding</i>	Aantrekking tot items in de omgeving
2.Reacties op mensen, dieren of objecten in de omgeving	<i>3.Zelfvertrouwen</i>	Een manier van doen kiezen, met weinig menselijke tussenkomst
	<i>4.Stressbestendigheid</i>	Aanwijzingen die duiden op stress in verschillende situaties
	<i>5.Agressie</i>	Toont tekenen van agonistisch gedrag (een mengeling tussen vlucht - en aanvalsgedrag)
	<i>6.Interactie met mensen</i>	Toont gewenste gedrag in contact met mensen

	<i>7. Interactie met dieren</i>	Toont gewenste gedrag in contact met dieren
3. Training	<i>8. Will to please</i>	Werklust, de wil van de hond om het geleidewerk uit te voeren voor zijn baasje
	<i>9. Gehoorzaamheid</i>	Reactiviteit op commando's
	<i>10. Doelen lokaliseren</i>	Leiden naar een specifiek genoemd doel
	<i>11. Verkeer</i>	Niet over de weg heen leiden wanneer er verkeer aankomt
	<i>12. Kalmte</i>	Niet snel opgewonden zijn
4. Gedrag buiten het geleidewerk	<i>13. Ongepast gedrag buiten het harnas</i>	Gedrag vertonen dat over het algemeen als ongewenst wordt bestempeld
	<i>14. Ontlasten</i>	Ontlasten op geschikte tijdstippen en plaatsen (bijvoorbeeld wanneer de gelegenheid wordt geboden in een specifiek gebied) in plaats van tijdens het geleidewerk
5. Gedrag wanneer aangelijnd of in harnas	<i>15. Looptempo en positie in harnas of aan de lijn</i>	goede positie in normale snelheid

1. Categorie 'Aantrekking tot mensen, dieren en objecten'

1. Aandachtigheid:

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<ul style="list-style-type: none"> -Aandachtige honden reageerden onmiddellijk op hun blinde of slechtziende baasje. -In harnas waren ze meestal aandachtig. -Door de nabijheid van hun baasje te zoeken, lieten ze aandachtig gedrag zien. 	<ul style="list-style-type: none"> -Soms waren er minder aandachtige honden en ze liepen dan voor op de instructies.

2. *Afleiding* :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Vaak werden honden beloond wanneer ze zich niet lieten afleiden.	-Voedsel, andere honden, mensen, geuren, teddyberen en andere dieren zorgden voor afleiding. -Afgeleide honden veroorzaakten ongelukken en gevoelens van ongerustheid en angst bij de geleider.

2. **Categorie 'Reacties op mensen dieren of objecten in de omgeving'**3. *Zelfvertrouwen* :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Door het zelfvertrouwen van de blindengeleidehond kreeg de blinde of slechtziende geleider veel meer vertrouwen in het geleidewerk van de hond. Dit resulteerde in gevoelens van veiligheid en vertrouwen.	-Soms wilden blinde en slechtziende geleiders meer controle en noemden hun hond overmoedig. -Sommigen vonden dat hun hond een gebrek aan zelfvertrouwen had, en gaven aan dat er nog werk nodig was om te bouwen aan zelfvertrouwen en aan partnerschap.

4. *Stressbestendigheid* :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Stressbestendigheid van de hond resulteerde in een hechtere band tussen de hond en zijn baasje.	-Enkele honden werden nerveus en schichtig genoemd, met goede en slechte dagen.

5. *Agressie*:

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Sommigen gaven aan dat hun hond niet agressief werd tegenover andere agressieve honden.	-Er werd gedrag opgemerkt dat gelinkt zou kunnen worden aan agressie, zoals blaffen, grommen en happen naar handen.

6. *Interactie met mensen:*

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-De hond kreeg een beloning als hij goed gedrag toonde bij kinderen.	-Sommigen noemden hun hond overvriendelijk en aandachtvragend in de buurt van mensen of zo opgewonden dat controle nodig was.

7. *Interactie met dieren :*

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Er waren honden die totaal geen interactie met dieren toonden.	-Honden waren opgewonden of nerveus of negeerden hun baasje of waren moeilijk terug te roepen.

3. Categorie 'Training'8. *Will to please:*

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Enkele honden genoten van hun werk en deden hun best. -Sommige blinde en slechtziende geleiders meldden dat de werklust van hun hond matchte met het benodigde niveau van het werk dat de hond moest doen.	-Soms zetten honden hun werkhouding/werkmodus aan en uit: in sommige situaties vergaten honden even dat ze aan het werk waren en kwamen daarna weer in de werkmodus. -Andere honden toonden een lage werklust.

9. *Gehoorzaamheid :*

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
-Aandachtig op instructies en een goede reactie op terugroepen. -Gehoorzaamheid versterkte de band met de hond en zorgde ervoor dat problemen werden voorkomen.	-Sommige honden hadden een slechte reactie op terugroepen en hadden vaak herhaling nodig. -Enkele blinde en slechtziende geleiders zeiden dat gehoorzaamheid sterk varieerde en dat het afhankelijk was of de hond wel of niet het harnas droeg.

10. *Doelen lokaliseren* :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<p>-Voor sommige honden was één instructie genoeg om het door zijn baasje genoemde doel te lokaliseren.</p> <p>-Honden herkenden betekenisvolle doelen zoals de toonbank van winkels of vuilniscontainers.</p> <p>-De capaciteit van de hond om belangrijke doelen te herkennen, vergrootte het zelfvertrouwen van de blinde of slechtziende geleider en zijn vertrouwen in de hond.</p>	<p>-Wanneer de hond een doel niet herkende, nam het zelfvertrouwen en het vertrouwen in de hond af.</p>

11. *Verkeer* :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<p>-Veiligheid in het verkeer was de belangrijkste kwestie voor blinde en slechtziende geleiders in het geleidewerk.</p>	<p>-Als hun hond onstandvastig was in het verkeer werd het zelfvertrouwen van de geleider aangetast.</p>

12. *Kalmte* :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<p>-De blinde of slechtziende geleiders prezen kalme honden.</p> <p>-Sommige blinde of slechtziende geleiders hadden een positieve blik op de opgewondenheid van hun hond.</p>	<p>-Honden werden in het algemeen opgewonden door mensen, nieuwigheid en in het bijzonder wanneer ze aan de lijn of onderweg waren naar een plek waar ze los mochten lopen.</p> <p>-Dat de hond opgewonden kon raken gaf sommige blinde of slechtziende geleiders een verontrustend gevoel.</p>

4. Categorie 'Gedrag buiten het geleidewerk'

13. Ongepast gedrag buiten het harnas :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<ul style="list-style-type: none"> -Blaffen en geluid maken werd voor sommigen als positief ervaren. -Vaak gaven de geleiders een verklaring voor het gedrag van hun hond, dus werd het niet direct als negatief ervaren. 	<ul style="list-style-type: none"> -Stelen, spullen kapot maken en afval doorzoeken werd als zeer ongepast gedrag ervaren. -Blaffen en geluid maken werd voor sommigen als negatief ervaren.

14. Ontlasten :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<ul style="list-style-type: none"> -Meestal deden de honden hun ontlasting wel op de goede plaats. 	<ul style="list-style-type: none"> -Honden deden hun ontlasting op ongepaste plekken en tijdstippen, of waren inconsistent op dit vlak: de ene keer deden ze het wel op een goed tijdstip en goede plek, de andere keer niet. -Soms deden honden hun behoefte in huis of hadden de gewoonte om hun fecaliën op te eten. Er waren blinden en slechtziende geleiders die het moeilijk vonden om daarmee om te gaan.

5. Categorie 'Gedrag wanneer aangelijnd of in harnas'

15. Looptempo en positie in harnas of aan de lijn :

Geschikte persoonlijkheidskenmerken	Ongeschikte persoonlijkheidskenmerken
<ul style="list-style-type: none"> -De honden met een ideale snelheid en een ideale spanning werden beloond. -De honden die netjes aan de lijn lopen werden beloond. -Sommige honden hadden geleerd om hun positie aan te passen aan hun geleider of het nu een blinde of slechtziende was of iemand anders. 	<ul style="list-style-type: none"> -Veel honden trokken als ze aan de lijn liepen.

Craigon et al. (2017) concludeerden in hun studie dat veilig gedrag in het verkeer voor de meeste geleidehondgebruikers het belangrijkste aspect van het gedrag van hun geleidehond was. Trekken of een te hoge spanning aan de lijn en/of het harnas werd gezien als het meest vervelende gedrag. Andere aspecten van het gedrag van blindengeleidehonden die bijzonder positief ervaren werden, waren de mate van aandachtigheid voor hun taak en voor hun blinde of slechtziende baasje. Een hond met zelfvertrouwen, gaf de blinde of slechtziende geleider veel meer vertrouwen in het geleidewerk van de hond. Gehoorzaamheid van de hond werd ook als positief ervaren, dit versterkte de band met de hond. Als laatste prezen de blinde en slechtziende geleiders ook kalme honden. De aspecten die eerder als teleurstellend ervaren werden, waren afgeleide honden en het niet kunnen lokaliseren van een doel. Afgeleide honden zorgden voor gevoelens van ongerustheid en angst bij de geleider en als de hond een doel niet herkende nam het zelfvertrouwen en het vertrouwen in de hond af.

De resultaten van het onderzoek leggen bovendien gedragsthema's bloot die momenteel niet worden gezien als een prioriteit in gedragstesten van blindengeleidehonden. Deze aspecten waren de volwassenheid van de hond en het gedrag van de hond ten opzichte van kinderen.

Uit bovenstaande onderzoek kan geconcludeerd worden dat blinde en slechtziende personen belangrijke ervaringsdeskundigen en informatiebronnen kunnen zijn als het gaat om het verkrijgen van beter inzicht in geschikte en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken van blindengeleidehonden met als doel het gedrag en de persoonlijkheidskenmerken van blindengeleidehonden te verbeteren.

2.3.3 Genetische achtergrond van persoonlijkheidskenmerken

De aanleg voor verschillende gedragsskenmerken bij individuele hondenrassen wijst duidelijk op een sterke genetische component van de persoonlijkheid van de hond. In verschillende studies zijn er aanwijzingen dat hondengedrag genetisch bepaald is. Dit wordt versterkt door prognoses over het bestaan van verschillen in genetisch materiaal binnen een hondenras, voor een verscheidenheid aan gedragsskenmerken (Ilska et al., 2017). Maar ondanks dat de persoonlijkheidskenmerken van de hond extreem belangrijk zijn voor het welzijn van zowel de hond als zijn eigenaar, is de overervingsgraad van deze kenmerken voor het grootste deel nog onbekend. Dit komt omdat voor onderzoek naar erfelijkheid een behoorlijk aantal data nodig is om de relatie tussen een persoonlijkheidskenmerk en de genetische achtergrond vast te kunnen stellen (Ilska et al., 2017). Zeker wanneer een groot aantal kleine genetische effecten zijn betrokken, zoals vaak het geval is bij gedrags- oftewel persoonlijkheidskenmerken bij zoogdieren (Willis-Owen & Flint, 2006). Genetische selectie heeft dus een grote invloed op het gedrag van honden. Dit neemt niet weg dat het mogelijk is gedrag van honden aan te passen door genetische selectie. Dit stellen Van der Waaij, Wilsson en Strandberg (2008) op basis van hun genetische analyse van resultaten van een Zweedse gedragstest bij Duitse herders en labrador retrievers. Zij onderzochten de gedragstestresultaten van 2757 Duitse herders en 1813 labrador retrievers verzameld in de periode 1980 – 2003. De gedragstest bevatte observaties van de persoonlijkheidskenmerken moed, verdedigingsdrang, bedelgedrag, kalmte, temperament, samenwerking, vriendelijkheid en bedeesdheid. Het geslacht, de leeftijd en het seizoen waarin de honden geboren waren, beïnvloedden veel van de eigenschappen. Hetzelfde gold voor de nestsamenstelling waar de honden uit voortkwamen. De onderzoekers vonden dat de meeste van de

onderzochte persoonlijkheidskenmerken overerfbaar waren. Een vergelijkbaar onderzoek waarbij de gedragstestresultaten van 2327 rottweilers werden geanalyseerd, bevestigt deze conclusie (Liimatainen, Liinamo, & Ojala, 2009). Scott en Fuller (1965) kwamen in 1965 al tot de conclusie dat persoonlijkheidskenmerken van hondenrassen erfelijk bepaald zijn. Zij stelden vast dat puppy's van vijf verschillende rassen hun raskarakteristieke emotionele gedrag behielden wanneer zij ondergebracht werden in een nest van een ander ras of geïsoleerd werden grootgebracht. Ondanks dat het experiment niet groot genoeg was voor een statistische analyse, concludeerden zij dat de erfelijke bijdrage aan rasverschillen in met name emotioneel hondengedrag de bijdrage van de omgeving op hondengedrag overschaduwde. Kortom, uit bovenstaande literatuurbronnen blijkt duidelijk dat veel persoonlijkheidskenmerken van honden een erfelijke basis hebben, wat het mogelijk maakt gedrag van honden aan te passen via genetische selectie. Om echter via DNA-analyse vast te kunnen stellen of een puppy of volwassen hond over de persoonlijkheidskenmerken beschikt die hem geschikt maken als bijvoorbeeld blindengeleidehond, moet nog veel werk worden verzet.

Er is nog maar weinig bekend over de genetische bouw van de individuele genen die zijn betrokken bij hondengedrag. Dat komt omdat bij dit soort onderzoek veel data van gedragstesten nodig zijn. (Ilska et al., 2017). Voor onderzoek naar de moleculaire genetische basis van hondengedrag, zouden ze sneller over meer data moeten kunnen beschikken. Ilska et al. (2017) hebben daarom onderzocht of het niet mogelijk zou zijn om data van de gevalideerde Canine Behavioral Assessment and Research Questionnaire (C-BARQ) te gebruiken voor hondeneigenaars, in plaats van data van gedragstesten uitgevoerd door professionals. (zie paragraaf 2.4.3 voor een uitvoerige bespreking van de C-BARQ).

Zij analyseerden de C-BARQ-data van 28 943 labrador retrievers en stelden vast dat het mogelijk is om met behulp van de C-BARQ, genetische variatie op te sporen voor persoonlijkheidskenmerken van honden. De onderzoekers vonden onder meer genetische variatie voor de neiging tot apporteren en angst voor harde geluiden. Er waren ook andere eigenschappen zoals 'agressie van de hond gericht op zijn eigenaar' die een te verwaarlozen erfelijkheid lieten zien. Ze toonden ook aan dat persoonlijkheidskenmerken van honden van meerdere erfelijke factoren afhankelijk zijn. Dit resulteert in slechts een klein effect van individuele genen op gedrag. Volgens Ilska et al. (2017) is identificatie van genen die zijn betrokken bij specifieke persoonlijkheidskenmerken nu een heel stuk dichterbij gekomen. Dit komt omdat C-BARQ-data veel sneller kan worden verkregen dan gedragstestdata, en, zoals blijkt geschikt is voor onderzoek naar de erfelijkheid van gedragsskenmerken.

2.3.4 De invloed van de omgeving op persoonlijkheidskenmerken

Naast de overerving van persoonlijkheidskenmerken via de genen van de ouders, worden persoonlijkheidskenmerken ook gevormd door de omgeving waarin de hond opgroeit. Hier volgen een aantal voorbeelden van omgevingsfactoren die de persoonlijkheid van de hond kunnen beïnvloeden.

Allereerst lijkt de eigenaar van de hond een belangrijke factor te zijn die de persoonlijkheid van een hond beïnvloedt. Sommige persoonlijkheidskenmerken van de hond worden beïnvloed door eigenschappen van hun eigenaren. Mannen hebben bijvoorbeeld kalmere honden dan vrouwen. Ook de leeftijd van de eigenaar maakt een verschil. Eigenaren onder de 18 jaar hebben kalmere honden dan oudere eigenaren. Eigenaren tussen de 19 en 30 jaar oud blijken over de minst kalme honden te

beschikken (Kubinyi, Turcsán, & Miklósi, 2009). Daarnaast hadden de trainingsmethoden die door hondeneigenaren werden gebruikt, een effect op de openheid van hun hond naar onbekende personen toe en op de omgang met zijn baasje tijdens hun onderlinge spel (Rooney & Cowan, 2011). Ook is er een verband gevonden tussen de persoonlijkheidskenmerken van de hondeneigenaar in relatie tot stress en hoe de hond omgaat met stress (Schöberl et al., 2012).

De resultaten van de in deze bachelorproef eerdergenoemde Zweedse studie van Foyer et al. (2014) laten zien dat de ervaringen van honden in hun eerste levensjaar bij de puppy-pleeggezinnen belangrijk zijn voor het gedrag en temperament als volwassen hond. Dat is ook de reden dat het Zweedse leger pas honden selecteert voor training tot werkhond als ze vijftien tot achttien maanden oud zijn. Het eveneens eerdergenoemde onderzoek van Lenkei et al. (2019) vond bewijs dat de huisvestingscondities van puppy's tot acht weken oud, variërend van een kennel, het huis van de fokker of gescheiden van hun moeder, effect had op het sociale gedrag als de puppy's eenmaal volwassen waren.

Serpell en Duffy (2016) vonden dat blindengeleidehond puppy's van drie verschillende rassen en een kruising die opgroeiden in minder ervaren adoptiegezinnen en zonder gezelschap van andere huisdieren, slechter scoorden op de blindengeleidehondtraining. Puppy's die bang waren gemaakt door een persoon of waren bedreigd door een andere hond, scoorden significant slechter op het persoonlijkheidskenmerk 'angst voor vreemden en honden'. Daarnaast lieten Duitse herders in de periode van zes tot twaalf maanden een toename van op-vreemden-gerichte-agressie zien in vergelijking met de andere rassen en kruising. Bij dit onderzoek waren 978 aanstaande blindengeleidehondpuppy's betrokken van vier verschillende rassen en kruisingen: Duitse herders (N=226), golden retrievers (N=145), labrador retrievers (N=210) en golden/labrador kruisingen (N=160). Alle honden waren blootgesteld aan dezelfde omstandigheden voordat ze werden toegewezen aan een adoptiegezin op de leeftijd van zeven tot acht weken. Echter, ook al groeien puppy's op onder dezelfde omstandigheden, het gedrag van de moeder zou ook invloed hebben op het succes van puppy's die zijn voorbestemd blindengeleidehond te worden (Braya, Sammel, Cheney, Serpell, & Seyfarth, 2017). De onderzoekers volgden 98 puppy's van geboorte tot volwassenheid en vonden dat hoge niveaus van bemoederend gedrag correleerden met een hogere kans op ongeschiktheid voor blindengeleidehondtraining. Moeders waarvan de verzorgingsstijl meer inspanning vergde van de puppy's, zorgden voor nakomelingen met een grotere kans op geschiktheid als blindengeleidehonden dan moeders met een verzorgingsstijl die minder inspanning vergde van de puppy's.

Uit bovenstaande studies blijkt dat persoonlijkheidskenmerken van honden worden beïnvloed door omgevingsfactoren waarmee puppy's vanaf de geboorte tot ruim een jaar oud worden geconfronteerd. Deze omgevingsfactoren kunnen bovendien de kans op geschiktheid als blindengeleidehond vergroten of verkleinen.

2.4 SELECTIE VAN GESCHIKTE HONDEN VOOR GELEIDEHONDENTRAINING

Niet elke hond is geschikt voor blindengeleidewerk. Daarom is het van belang om voorafgaand aan de training tot blindengeleidehond, de juiste honden te selecteren zodat de kans op slagen van de training zo groot mogelijk is. Niet in de laatste plaats vanwege budgettaire redenen. De kosten vanaf de start van de blindengeleidehondstraining tot afleveren van een geleidehond kunnen oplopen tot 25.000 euro (Belgisch Centrum voor Geleidehonden vzw persoonlijke communicatie, 2 november 2019).

Voor geleidewerk moeten honden over een persoonlijkheid beschikken, die hen in staat stelt het gedrag dat van een blindengeleidehond verwacht wordt, aan te leren en stabiel te laten zien (Knol et al., 1988). De juiste persoonlijkheid voor geleidewerk is tevens van groot belang voor het welzijn van zowel de blindengeleidehond als zijn eigenaar (Ilska et al. 2017; zie ook paragraaf 2.5.4 over welzijn). Daarnaast moeten honden fysiek gezond zijn om de fysieke taken die bij het werk als blindengeleidehond horen, te kunnen uitvoeren (Knol et al., 1988).

Omdat elk hondenras gekenmerkt wordt door rassespecifieke erfelijke fysieke en persoonlijkheidskenmerken, is de eerste stap in het selecteren van geschikte honden logischerwijs de selectie van hondenrassen. Vervolgens kunnen in de tweede selectiestap mogelijk geschikte individuele honden binnen de gekozen rassen geanalyseerd worden op hun geschiktheid als blindengeleidehond (Knol et al., 1988). In deze paragraaf wordt ingegaan op geschikte hondenrassen en de meetinstrumenten die worden gebruikt voor het analyseren van de fysieke gezondheid en de persoonlijkheid van potentiële blindengeleidehonden ten dienste van de selectie van geschikte honden voor de blindengeleidehondstraining.

2.4.1 Hondenrassen

Momenteel staan er wereldwijd 352 hondenrassen geregistreerd (Fédération Cynologique Internationale, z.d.). Daarvan zijn ruim dertig rassen geschikt bevonden voor geleidewerk, waaronder boxers, labradors, golden retrievers, dobermanns, briards, Noorse elandhonden, weimaraners, collies, poedels en vele kruisingen (Fishman, 2003; Buzhardt, z.d.). Zoals eerder genoemd in deze bachelorproef over de geschiedenis van de blindengeleidehond (paragraaf 2.1.2.), gebruikten de eerste blindengeleidehondenscholen ter wereld uitsluitend de Duitse herder (Ostermeier, 2010). De Amerikaanse blindengeleidehondenschool The Seeing Eye, nam de keuze voor dit hondenras in eerste instantie over (Ireson, 1991; Ostermeier, 2010). Sinds begin deze eeuw traint The Seeing Eye naast Duitse herders ook golden retrievers, purebred labradors en lab/golden kruisingen (Fishman, 2003). Wereldwijd is nu de labrador retriever het favoriete hondenras voor geleidewerk (Fishman, 2003; Lloyd, 2004; Abbot, 2016). 70% van de blindengeleidehonden zijn labrador retrievers (Abbot, 2016). Het ras is gemakkelijk te trainen, past zich gemakkelijk aan aan een leven waarin een sterke relatie met mensen een belangrijke rol inneemt, heeft een instinct voor het herkennen van gevaar en een sterke fysieke gesteldheid (Abbot, 2016). Buzhardt (z.d.) benoemt de hoogte van de labrador retriever als een belangrijk voordeel; de schouderhoogte van de geleidehond plus de lengte van het harnas moet goed passen bij de lengte van de eigenaar van de blindengeleidehond. Daarnaast worden de kortharige

vacht en het milde karakter van de labrador retriever als positieve eigenschappen voor een blindengeleidehond naar voren gebracht (Buzhardt, z.d.). Lloyd (2004) noemt naast een geschikt temperament en goede fysieke gesteldheid, dat labrador retrievers vanwege hun karakter gemakkelijk te matchen zijn met veel karakters en persoonlijkheden van verschillende mensen. Oldenbroek en Windig (2012) concluderen op basis van Zweeds onderzoek naar de bruikbaarheid van een gedragstest (Wilsson & Sundgren, 1997), dat golden retrievers (N=797) beter geschikt zijn voor geleidewerk dan Duitse herders (N=1310) omdat de Duitse herder agressiever reageert en beter verdedigt dan de labrador retriever die op zijn beurt minder nerveus is, minder op gewerschoten reageert en beter samenwerkt met de begeleider dan de Duitse Herder.

2.4.2 Onderzoek fysieke gezondheid

Aan een blindengeleidehond worden andere fysieke eisen gesteld dan aan een hond die uitsluitend als gezelschapsdier onderdeel uitmaakt van een gezin. Van een blindengeleidehond wordt verwacht dat de hond onder meer bestand is tegen slechte weersomstandigheden en lange wandelingen aankan. Daarvoor moet de hond over een uitstekende fysieke gezondheid beschikken. Van honden die mogelijk in aanmerking komen voor een blindengeleidehondtraining wordt daarom de fysieke gezondheid onderzocht door diergeneeskundige specialisten die over de juiste expertise en onderzoeksapparatuur beschikken (Knol et al., 1988). Er lijkt weinig recente wetenschappelijke literatuur beschikbaar te zijn over hoe een onderzoek naar de fysieke gezondheid van een blindengeleidehond wordt uitgevoerd. Volgens Knol et al. (1988) start de procedure met het verkrijgen van een algemene impressie aan de hand van vragen over onder meer eetlust, braken, defecatie, urineren, hoesten, voortbeweging, gezichtsvermogen, gehoorvermogen en voeding. Ook vragen over afkomst, erfelijke aandoeningen/ziektes bekend bij de ouders en bij honden afkomstig van dezelfde ouders worden gesteld. Erfelijke aandoeningen waarop de honden worden gescreend zijn onder meer orthopedische aandoeningen zoals heupdysplasie, elleboogdysplasie, schouderosteochondrose, oogziekten zoals cataract en netvliesaanomeningen en huidziekten (Belgisch Centrum voor Geleidehonden, z.d.). In het Belgisch centrum voor Geleidehonden vinden er vanaf de leeftijd van 8 weken totdat de hond wordt afgeleverd bij de geleidehondgebruiker, meerdere gezondheidsonderzoeken plaats om de gezondheid van de hond in opleiding te kunnen blijven opvolgen. Daarnaast zijn de geleidehondgebruikers verplicht om jaarlijks met hun geleidehond naar de dierenarts te gaan voor een gezondheidsonderzoek. Een algemeen onderzoek bestaat uit een onderzoek van de ogen, de oren, het voortbewegingsapparaat en de interne organen, onder andere door palpatie van de buik, auscultatie van de borstkas en een rectumonderzoek, ook het gebit wordt onderzocht en het gedrag in grote lijnen beoordeeld (Knol et al., 1988). Indien nodig worden één of meerdere organen of orgaansysteem uitgebreider onderzocht. Op basis van de uitkomsten van het onderzoek wordt vastgesteld of een hond over de juiste fysieke gezondheid voor blindengeleidewerk beschikt.

2.4.3 Persoonlijkheidstest

Binnen elk hondenras bestaat er uiteraard sterke variatie in gedrag tussen individuen, zelfs ook in populaties die zijn geselecteerd, gefokt en getraind voor een bepaalde taak waarvoor bepaald gedrag nodig is (Diederich & Giffroy, 2006). De persoonlijkheid van een hond wordt afgeleid uit het gedrag dat de hond laat zien (Svarberg, 2007) en heeft zodoende impact op het succes als hulphond (van der Waaij et al., 2008). Daarom worden ten dienste van training, fokprogramma's of aankoop vaak gestandaardiseerde gedragstesten gebruikt om de persoonlijkheid van de hond te meten (Wilsson & Sinn, 2012). In gestandaardiseerde testen worden een aantal honden onderworpen aan dezelfde of soortgelijke stimuli waarna getracht wordt een groot aantal gedragingen te meten aan de hand van observatie. De waargenomen gedragingen kunnen met verschillende technieken worden gemeten. Een vaakgebruikte meettechniek is gebaseerd op waarderingen voor een bepaald gedrag aan de hand van Likert scale, bijvoorbeeld van 0 tot 5 of van 1 tot 7. De cijfers geven de mate van intensiteit weer, waarmee de hond bepaald gedrag, dat door de observant als zodanig wordt herkend, laat zien (Wilsson & Sinn, 2012). Deze manier van gedrag meten kan op twee manieren uitgevoerd worden: 1. Objectieve gedragsevaluaties in een testomgeving door een gedragsexpert, 2. Subjectieve gedragsevaluaties in de leefomgeving van de hond, vaak aan de hand van een vragenlijst (Svartberg, 2007). Subjectieve gedragsevaluaties werken normaal gesproken het meest optimaal wanneer de observator de hond goed kent. Het nadeel van deze methode is dat de objectiviteit van de meting ter discussie staat. Daar staat tegenover dat het mogelijk is om deze meetmethode toe te passen in verschillende omgevingen gedurende een langere periode. Dat is voor de objectieve gedragsevaluaties niet mogelijk. Deze meetmethode is gebaseerd op slechts één enkel specifiek testmoment in een daarvoor ingerichte testomgeving. Willson en Sinn (2012) vergeleken de twee methoden bij 400 Duitse herders van 15 tot 18 maanden oud. Zij kwamen tot de conclusie dat er slechts een klein verschil was in de voorspellende waarde van beide methodes ten opzichte van de geschiktheid van de Duitse herders voor het trainingsprogramma waar de honden aan werden onderworpen. Beide methodes classificeerde correct een hoog percentage honden dat wel of niet in staat was de training af te ronden; 70,3% voor de subjectieve gedragsevaluaties en 78,3% voor de objectieve gedragsevaluaties.

Een van de meestgebruikte gedragstesten op basis van de subjectieve gedragsevaluaties die wordt ingezet om het gedrag van honden door hun eigenaren te laten meten, is de Canine Behavioral Assessment and Research Questionnaire (C-BARQ) (Wiener & Haskell, 2016). De test werd in eerste instantie ontwikkeld voor blindengeleidehonden (Hsu & Serpell, 2001) en later uitgebreid voor hulphonden in het algemeen en gezelschapshonden (Hsu & Serpell, 2003). Met een verder uitgebreide C-BARQ vragenlijst waarin 14 verschillende gedragsfactoren worden bevraagd, toonden Duffy en Serpell (2012) aan dat op basis van de observaties van opvoeders van pups van 6 maanden oud accuraat voorspeld kan worden of een hond ongeschikt is als hulphond of als blindengeleidehond.

Deze 14 verschillende factoren zijn:

- 1. Trainbaarheid
- 2. Agressie naar een vreemden
- 3. Agressie naar eigenaar

- 4. Agressie naar een gekende hond
- 5. Angst voor vreemden
- 6. Niet-sociale angst
- 7. Agressie naar een hond
- 8. Angst voor andere hond
- 9. Aanraakgevoeligheid
- 10. Verlatingsangst
- 11. Opwinding
- 12. Aandachtzoekend gedrag
- 13. Jachtgedrag
- 14. Energieniveau

Met de C-BARQ is onder meer vastgesteld dat gedrag dat duidt op snel afgeleid zijn een voorspeller is van ongeschiktheid als blindengeleidehond (Hsu & Serpell, 2001; Duffy & Serpell, 2012). Ditzelfde geldt voor hard trekken aan de lijn en hoge scores op energieniveau en hyperactiviteit bij honden van 6 maanden oud (Duffy & Serpell, 2012).

2.4.4 Het nut van puppytesten

50% tot 70% van de honden die worden opgeleid tot blindengeleidehond of hulphond halen de eindstreep niet. In 63% tot 87% van de gevallen gaat het daarbij om gedragsproblemen. Beoordelingstechnieken die deze gedragsproblemen in een vroeg stadium kunnen opsporen worden daarom dringend gezocht door werkhond-organisaties (Duffy & Serpell, 2012). Een puppytest, die aan de hand van bepaalde persoonlijkheidskenmerken van de pup betrouwbaar kan voorspellen voor welke toekomstige omgeving of rol de pup als volwassen hond het meest geschikt kan zijn, zou blindengeleidehondscholen kunnen helpen om al vroeg vast te kunnen stellen of een pup geschikt dan wel ongeschikt is als blindengeleidehond (Asher et al., 2013).

Het testen van pups bestaat over het algemeen uit het scoren van reacties van pups op een aantal gecontroleerde stimuli. Op basis van de scores wordt vervolgens voorspeld voor welke omgeving de pup het meest geschikt is (Asher et al., 2013). Maar een succesvolle voorspelling is geen vanzelfsprekendheid. Ondanks dat de voorspellende waarde van puppytests, uitgevoerd bij pups van 6 tot 13 weken in verschillende studies is onderzocht, zijn de resultaten niet eenduidig (Riemer, Müller, Virányi, Huber, & Range, 2014). Met name bij de studies waarin de proeven een groot aantal honden bevatte, was de voorspellende waarde van de puppytest laag. De studie naar de voorspellende waarde van een puppytest bij 630 Duitse herder pups van acht weken oud toonden een lage correlatie tussen de testresultaten van puppy's en het gedrag van volwassen honden en de prestaties als hulphond. Asher et al. (2013) volgden 465 honden die bij de leeftijd van 6 tot 8 weken een puppytest hadden ondergaan. Van de 450 honden die geschikt waren bevonden als blindengeleidehond op basis van de

puppytestscores, behaalden uiteindelijk 66% de certificering als blindengeleidehond. In tegenstelling tot het voorspellen van geschiktheid, bleek het voorspellen van ongeschiktheid veel accurater. 14 van de 15 honden die scoorden onder de vereiste waarden voor geschiktheid, haalden inderdaad de eindstreep van de training niet. Riemer et al. (2014) volgden Border collies van 2-10 dagen oud tot een leeftijd van 1,5-2 jaar. 99 pups werden getest bij een leeftijd van 2-10 dagen oud. Op de leeftijd van 6-7 weken ondergingen 134 pups, waaronder 93 pups uit de eerste test, een puppytest bij de fokker. 50 van deze honden werden onderworpen aan een volwassen gedragstest bij een leeftijd van 1.5-2 jaar. De correlatie tussen het gedrag van de honden bij 6-7 weken en 1,5-2 jaar was laag. Slechts 1 van de tien geteste eigenschappen namelijk 'verkennd gedrag', liet een significante correlatie zien tussen de puppy- en de volwassen gedragstest.

Een van de problemen waar het testen van pups in de leeftijd van 6-8 weken mee te maken heeft, is dat vele aspecten van hondengedrag zich in een verschillend tempo ontwikkelen (Asher et al., 2013). De meta-analyse van Fratkin, Sinn, Patall en Gosling (2013) bevestigt dit. Uit onderzochte studies naar de consistentie van hondengedrag blijkt dat gedrag van volwassen honden redelijk consistent is en veel consistentier is dan het gedrag van pups. Tevens blijkt dat bij pups sommige gedragseigenschappen veel minder consistent zijn dan andere gedragseigenschappen, terwijl bij volwassen honden alle gedragseigenschappen behalve onderdanigheid even consistent zijn.

Uit bovenstaande literatuur kan geconcludeerd worden dat een puppytest met een hoge voorspellende waarde met betrekking tot de geschiktheid voor geleidewerk nog niet bestaat. Aan de andere kant kan een eerste selectie op ongeschiktheid die wel accuraat kan worden uitgevoerd met een puppytest (Asher, 2013), er wellicht voor zorgen dat pups die met zekerheid niet geschikt zijn als blindengeleidehond, afgevalen zijn voordat ze aan het dure trainingstraject starten. Een C-BARQ test bij 6 maanden uitgevoerd door de puppy opvoeders, zoals wordt voorgesteld door Duffy & Serpell (2012), zou een tweede selectieronde op ongeschiktheid kunnen zijn.

2.5 VAN PUP TOT BLINDENGELEIDEHOND

Blindengeleidehondenscholen verdelen het traject van pup tot geleidehond over het algemeen in dezelfde fases: pups van 6-7 weken oud met de potentie voor het geleidewerk worden voor socialisatie ondergebracht bij pleeggezinnen totdat ze 12-14 maanden oud zijn, dan volgt een trainingsprogramma van 4 tot 9 maanden waarna de opgeleide geleidehond wordt gematcht met de geleidehondgebruiker (Evans et al. 2015; Mizukoshia, Kondob, & Nakamurab, 2008; Ennik, Liinamo, Leighton, & van Arendonk, 2006; Belgisch Centrum voor Geleidehonden, z.d.). In deze paragraaf worden de verschillende fasen die een geleidehond doorloopt, beschreven. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het welzijn van de hond, omdat dit mede impact heeft op de prestaties van een geleidehond. Onder meer de juiste persoonlijkheid voor geleidewerk is van groot belang voor het welzijn van zowel de blindengeleidehond als zijn eigenaar (Ilska et al. 2017).

2.5.1 Pleeggezin en training

The Seeing Eye heeft sinds de jaren '40 van de vorige eeuw een eigen fokprogramma om het slagingspercentage van potentiële geleidehonden te vergroten, omdat training van geselecteerde volwassen honden slechts een laag percentage honden opleverde die geschikt waren als blindengeleidehond. Na spening worden de pups geplaatst bij pleeggezinnen voor socialisatie en een basis gehoorzaamheidstraining. Of de pups voordat ze naar een pleeggezin gaan worden getest, wordt niet beschreven. De meeste van de pups (90-95%) komen terug naar The Seeing Eye zodra ze 14 tot 18 maanden oud zijn. Dan worden ze een maand geobserveerd en getest op gedrag en fysieke gezondheid. Voordat de geleidewerktraining begint valt nog eens 5 tot 10% van de honden af (Ennik et al, 2006). De Britse organisatie Guide Dogs heeft net als de Seeing Eye zijn eigen fokprogramma. Wanneer ze ongeveer 7 weken oud zijn worden ze in een pleeggezin geplaatst. Tijdens deze periode ondergaan de pups regelmatig gedrags- en gezondheidstesten. Wanneer de honden 14 maanden oud zijn en alle gedrags- en fysieke testen goed hebben doorlopen, gaan ze het trainingstraject in. Hoeveel honden er tijdens de pleeggezinfase afvallen, wordt niet gemeld (Evans et al. 2015). Enkele Japanse blindengeleidehondorganisaties maken eveneens gebruik van eigen gefokte pups die worden ondergebracht bij een pleeggezin. Als de pups 12 maanden zijn, verlaten ze het pleeggezin en wordt gestart met de training. Slechts 30 tot 40% van de honden doorloopt de training met succes. Of de pups voordat ze het pleeggezin ingaan en tijdens de pleeggezinperiode worden getest, wordt niet gemeld. Ook de duur van de training wordt niet gemeld (Mizukoshia, Kondob, & Nakamurab, 2008).

Bij de The Seeing Eye duurt de trainingsperiode 4 maanden met een slagingspercentage van 50% (Ennik et al, 2006). Guide Dogs heeft een trainingsprogramma van 7,5 tot 8 maanden (Evans et al. 2015). Het percentage honden dat de training met succes afrondt is niet vermeld. Een wereldwijd onderzoek naar het slagingspercentage van blindengeleidehondstraining in 15 verschillende landen meldt cijfers van 23 tot 100%. De hondenrassen, de toepassing van verschillende gedragstesten, het gebruik van externe fokkers, en de verschillende methoden voor informatieverzameling over de honden in het pleeggezin hadden significant effect op de slagingspercentages (Batt, Batt, Baguley, & McGreevy, 2010). De reden dat honden tijdens de training afvallen of worden afgewezen als blindengeleidehond is meestal een te grote mate van angstigheid, afleiding of agressie. Daarmee zijn de belangrijkste redenen waarom

honden niet slagen voor de blindengeleidehondentraining vooral gedraggerelateerd en niet door fysieke gezondheidskenmerken omdat deze gemakkelijker te detecteren zijn op jonge leeftijd door bijvoorbeeld stamboom. De honden die de blindengeleidehondentraining succesvol doorlopen hebben, zijn klaar om gematcht te worden aan een blinde of slechtziende die een geleidehond heeft aangevraagd.

2.5.2 Matching tussen geleidehondgebruiker en geleidehond

Het bij elkaar brengen van een geleidehond en zijn toekomstige blinde of slechtziende geleider, bestaat uit een matchingsproces, een teamtraining zodat de hond en de eigenaar als team leren te functioneren en voortdurende nazorg. Het matchen van de hond met de nieuwe eigenaar is een proces dat bestaat uit het zoeken van de meest geschikte geleidehond die op dat moment beschikbaar is. Een succesvolle match leidt tot een langdurig partnerschap dat voor zowel de blinde of slechtziende als de blindengeleidehond werkt (Lloyd, Budge, La Grow, & Stafford, 2016). Blindengeleidehondscholen besteden veel aandacht aan het matchingsproces. Uit een Japanse studie onder blindengeleidehondgebruikers blijkt dat de geleidehondgebruikers over het algemeen tevreden zijn over hun hond. De trainingsmethode zou wel meer aandacht moeten besteden aan individuele behoeften van de geleidehondgebruikers (Koda, Kubo, Ishigami, & Furuhashi, 2011). Uit een studie naar de voordelen van geleidehonden voor de geleidehondgebruikers en het welzijn van de hond, blijkt dat niet alleen de toename van de mobiliteit en onafhankelijkheid belangrijk is. Ook het effect van de hond op het verhogen van het aantal sociale interacties van de geleidehondgebruiker zijn op z'n minst even belangrijk (Lane, McNicholas, & Collis, 1998). Omdat niet alle matchingsprocessen tot een succesvol partnerschap leiden, zochten Lloyd et al. (2016) uit om welke redenen geleidehonden worden teruggebracht. Aan het onderzoek namen 50 geleidehondgebruikers deel die in totaal 118 keer gematcht werden aan een geleidehond. Dus als de matching de eerste keer niet goed was, de hond ging dood of andere oorzaak, werden de geleidehondgebruikers opnieuw gematcht. Dit heeft een gemiddelde van 2,36 matches per deelnemende geleidehondgebruiker. Bij een derde van de matches ging het mis. De honden werden teruggebracht vanwege ten eerste gedragsproblemen van de hond en ten tweede gezondheidsproblemen van de hond. Gedragsproblemen gerelateerd aan het geleidewerk, kwamen het vaakst voor, maar één gedragsprobleem dat het vaakst werd genoemd was slecht (sociaal) gedrag in huis. De onderzoekers raden daarom aan dat het in het voordeel is van blindengeleidehondscholen om tijdens de training van geleidehonden net zoveel aandacht te besteden aan het gedrag dat nodig is voor geleidewerk als aan gedrag buiten het geleidewerk om. Dit zou de kans op een mismatch kunnen verkleinen. Het moeten terugbrengen van honden leidt tot nadelige gevolgen, zowel voor het welzijn van de hond zelf als voor de geleidehondgebruiker en verlies van geïnvesteerde tijd en geld voor de blindengeleidehondenschool (Lloyd et al. 2016).

2.5.3 Welzijn van de geleidehond

De hoge eisen, die aan een hulphond worden gesteld, kunnen leiden tot stress. Dit heeft niet alleen een negatief effect op het welzijn van de hond, het maakt een werkhond ook minder betrouwbaar, wat op den duur de relatie tussen de hulphondgebruiker en de hond kan doen verslechteren (Lane et al., 1998). Vandaar dat de juiste persoonlijkheid voor geleidewerk van groot belang is voor het welzijn van zowel de blindengeleidehond als de geleidehondgebruiker (Ilska et al. 2017). Uit het onderzoek van Lane et al. (1998) komt naar voren dat de meeste hulphondgebruikers (N=57) een hechte relatie hebben met hun hond die veel verder gaat dan alleen een werkrelatie. Veel hulphondgebruikers vinden hun hond minstens zo belangrijk als een vriend. Velen van hen willen de hond ook als huisdier behouden als de hond voor zijn werktak met pensioen gaat. De onderzoekers concluderen dat de algemene tevredenheid over de hond en voordelen die worden ervaren door de hulphondgebruiker waarschijnlijk de beste factor is voor het voorspellen van de betrokkenheid van de eigenaar bij de relatie met en het welzijn van de hond. Dit ligt in lijn met het onderzoek van Lloyd et al. (2016) waaruit blijkt dat sommige geleidehondgebruikers die niet tevreden waren over hun geleidehond, de hond wel behielden. Dit zou volgens de onderzoekers echter nadelige effecten hebben op zowel het welzijn van de gebruiker als van de hond. De ontevredenheid over de hond hoeft niet uitsluitend het gevolg te zijn van problematisch gedrag van de hond zoals Lloyd et al. (2016) aangeven. Het zou ook kunnen dat de geleidehond- of hulphondgebruiker op de verkeerde manier instructies geeft waardoor stress ontstaat en de hond de werktak niet meer goed kan uitvoeren (Coppinger, Coppinger, & Skillings, 1998). De onderzoekers ontdekten dat op veel van de honden onnodige stress werd gelegd tijdens het uitvoeren van taken. Motiverende gebaren voor prestaties werden niet volledig uitgevoerd en hulphondgebruikers konden de honden vaak geen goede instructies geven. De waargenomen werkhonden waren vaak verplicht taken uit te voeren waardoor ze het risico liepen op een letsel en slechte werkprestaties. De onderzoekers vinden dan ook dat er meer aandacht moet worden besteed aan goede training van hulphondgebruikers. Uit bovenstaande blijkt dat meer aandacht voor het welzijn van de hond, tijdens zijn carrière als hulphond of geleidehond, mogelijk stressgerelateerd gedrag kan voorkomen. Dit zou de kans op gedragsproblemen in het geleidewerk kunnen verminderen en daarmee het risico op terugbrengen, van volgens geleidehondgebruikers niet goed functionerende geleidehonden, wellicht kunnen verkleinen.

3 MATERIAAL EN METHODEN

3.1 OPSTELLEN VAN ENQUÊTE

Deze enquête werd opgesteld om enerzijds in kaart te brengen welke gedragingen/gedragsproblemen nog voorkwamen bij blindengeleidehonden van het BCG en anderzijds wouden we ook bevragen welke gedragingen de geleidehondgebruikers zelf als lastig beschouwden. De 4 trainers van het BCG vulden deze enquête in voor hun ideale hond. Deze ideale hond was geen bestaande hond, maar een fictieve hond die de ideale blindengeleidehond kon zijn. Zo konden de enquêtes die ingevuld werden door de geleidehondgebruikers vergeleken worden met deze van de trainers.

Er bestonden al enkele vragenlijsten die pijlden naar het hondengedrag en -temperament voor blindengeleidehonden, waaronder de C-BARQ (Canine Behavioral Assessment and Research Questionnaire). Er bestond een lange versie en een korte versie van in het Engels. Daarnaast bestond er ook een versie zodat blinden en slechtzienden deze gemakkelijk konden invullen. Op de C-BARQ website (<https://vettapps.vet.upenn.edu/cbarq/>) kon de bestaande C-BARQ ingevuld worden om zo een profiel per hond te verkrijgen. Deze vragen werden ook voor de enquête gebruikt. De C-BARQ werd dus als basis genomen, daarna vertaald en aangevuld met vragen specifiek om de onderzoeksvragen te kunnen beantwoorden.

Vervolgens werd de eerste versie van de enquête getest door een persoon uit de doelgroep en werden enkele aanpassingen doorgevoerd. (Zonder uiteraard de vragen van de C-BARQ zelf aan te passen omdat deze de basis vormden voor het invullen van de online vragenlijst op de C-BARQ website.)

De enquête werd opgedeeld in 8 secties:

- 1) SECTIE 1: TRAINING EN GEHOORZAAMHEID (NIET IN HET HARNAS)
- 2) SECTIE 2: AGRESSIE (NIET IN HARNAS)
- 3) SECTIE 3: ANGST (NIET IN HARNAS)
- 4) SECTIE 4: VERLATINGSANGST (NIET IN HARNAS)
- 5) SECTIE 5: OPWINDING (NIET IN HARNAS)
- 6) SECTIE 6: HECHTING EN AANDACHTSVRAGEND GEDRAG (NIET IN HARNAS)
- 7) SECTIE 7: DIVERS ONGEWENST GEDRAG (NIET IN HARNAS)
- 8) SECTIE 8: GEDRAG TIJDENS HET GELEIDEWERK (IN HARNAS)

Bij de vragen van sectie 1 tot 7 moest de geleidehondgebruiker ervan uitgaan dat de hond losliep (wanneer er niets vermeld was) of aan de leiband wandelde, maar niet aan het werk was. De vragen van sectie 8 gingen dan specifiek over de situatie wanneer de hond in harnas aan het werk was. Uit de 8 secties kwamen in totaal 122 vragen en op het einde werden nog 2 open vragen gesteld. De uiteindelijke enquête bestond dus uit 124 vragen. De enquête werd bijgevoegd in bijlage 1.

De vragenlijst werd via Qualtrics online afgenomen en telefonisch voor de personen zonder emailadres.

In overeenkomst met de GDPR-regulering (General Data Protection Regular), werd een 'informed consent' vraag toegevoegd aan de enquête. Met de 'informed consent' vraag werden de deelnemers ingelicht over het onderzoeksproject en kwamen ze te weten waarom de persoonsgegevens opgevraagd werden.

De enquête werd verstuurd vanaf half januari 2020 en de respondenten kregen tot eind februari 2020 om de enquête in te vullen. De laatste week van februari werd een herinneringsmail gestuurd en werden de personen opgebeld die gereageerd hadden dat ze liever opgebeld werden.

3.2 DOELPUBLIEK

Toen de enquête opgesteld werd, liepen er 57 honden van het BCG in het werkveld. De enquête werd doorgestuurd via e-mail naar 55 personen (2 mensen hadden geen e-mail, dus deze 2 personen werden opgebeld). Daarbij had het BCG 3 trainers en 1 trainer in opleiding die de enquête zouden invullen voor hun ideale blindengeleidehond.

3.3 STATISTISCHE ANALYSE

Deelvraag 1: Is er volgens professionele geleidehond instructeurs een 'ideaal gedrag en temperament' waaraan een geleidehond zou moeten voldoen, en hoe ziet een dergelijk gedrags- en temperamentsprofiel gebaseerd op de C-BARQ er dan uit?

Deze data kwamen uit de vragenlijst die ingevuld werd door de 4 instructeurs van het BCG. Zij hadden de vragenlijst ingevuld voor hun ideale blindengeleidehond.

De vragen vanuit sectie 1 tot 7 van de enquête werden per hond verwerkt tot een aantal persoonlijkheidskenmerken (via de officiële website van C-BARQ : <https://vettapps.vet.upenn.edu/cbarq/>) + de antwoorden van sectie 8, specifiek voor de werksituatie, werden verwerkt in de analyse. Figuur 8 (zie volgende pagina) toont een uitprint van de persoonlijkheidskenmerken van een hond die bekomen werden via de C-BARQ website.

C-BARQ scores for your dog

The scores for your dog, **Rebel**, are shown below, as Scores for the individual C-BARQ questions are used particular characteristic of your dog.

There is an insufficient number of dogs in your group that has been scored against all dogs belonging to

Subscale	Score
Stranger-directed aggression	0.00
Owner-directed aggression	0.00
Dog-directed aggression	0.00
Dog-directed fear	0.25
Familiar dog aggression	INC
Trainability	2.75
Chasing	2.00
Stranger-directed fear	0.00
Nonsocial fear	0.00
Separation-related problems	0.00
Touch sensitivity	0.50
Excitability	0.83
Attachment/attention-seeking	1.17
Energy	2.00

Figuur 8: De persoonlijkheidskenmerken van een hond

Analyse: Het gemiddelde en de standaarddeviatie van de persoonlijkheidskenmerken werd per persoonlijkheidskenmerk berekend.

Deelvraag 2: Komt het gedrag en het temperament van actieve geleidehonden, geëvalueerd door de C-BARQ, overeen met het 'ideaal gedrag en temperament' opgesteld door professionele trainers?

Deze data kwamen uit de vragenlijst die ingevuld werd door de geleidehondgebruikers. 55 personen kregen de vragenlijst toegestuurd en 2 personen werden opgebeld.

De vragen vanuit sectie 1 tot 7 van de enquête werden per hond verwerkt tot een aantal persoonlijkheidskenmerken (via de officiële website van C-BARQ: <https://vettapps.vet.upenn.edu/cbarq/>) (zie figuur 8 bij deelvraag 1) + de antwoorden van sectie 8, specifiek voor de werksituatie, werden verwerkt in de analyse.

Analyse: De statistische testen werden uitgevoerd in SPSS (versie 25). We gebruikten de sign test (tekentest). Een niet-parametrische test werd gebruikt omdat de data niet normaal verdeeld waren. Voor elke variabele (alle persoonlijkheidskenmerken) werd een sign test gedaan waarbij we voor die specifieke variabele alle scores per blindengeleidehond hebben vergeleken met de score van 'de ideale hond' (= het gemiddelde van de instructeurs voor die variabele). P-waarde van $<0,05$ beschouwden we als significant.

Deelvraag 3: Wat zijn de meest voorkomende gedragsproblemen en afwijkingen ten opzichte van het ideale gedragsbeeld bij actieve geleidehonden volgens de C-BARQ en worden deze 'gedragsproblemen' ook als probleem ervaren door de geleidehondgebruikers?

Deze data kwam uit de 2 open vragen in de enquête.

Deze antwoorden werden opgedeeld in categorieën.

4 RESULTATEN

In totaal werd er aan 61 personen gevraagd om deel te nemen aan de enquête, namelijk 57 geleidehondgebruikers en 4 trainers. 23 geleidehondgebruikers hadden deze ingevuld waarvan 9 vrouwen en 14 mannen. Er was een respons van 44,26% van de trainers en de geleidehondgebruikers samen op de enquête.

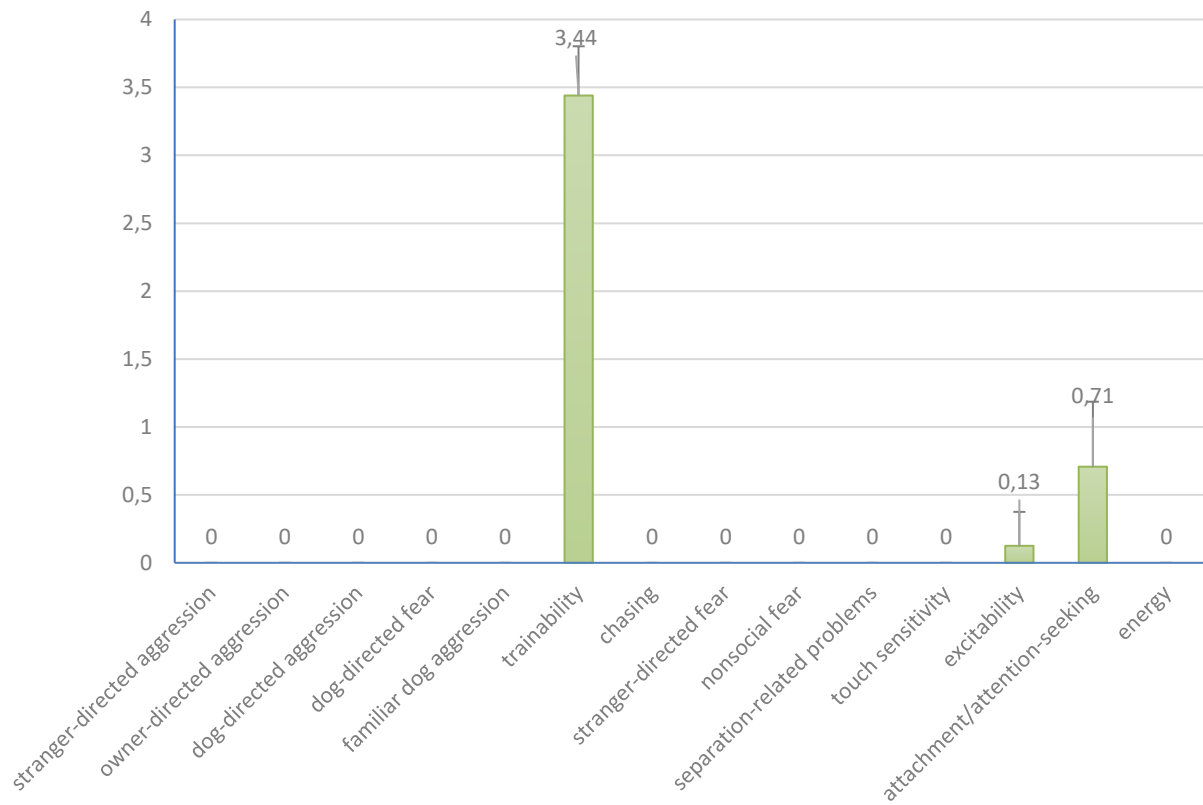
4.1 DE IDEALE GELEIDEHOND

In eerste instantie wilden we te weten komen of er een ideaal gedrag en temperament bestond waaraan een geleidehond zou aan moeten voldoen. De 4 instructeurs hadden daarvoor de enquête ingevuld voor hun ideale blindengeleidehond. In bijlage 2 staat de volledige tabel met scores van de instructeurs.

Figuur 9 (zie volgende pagina) vat de scores van de 4 instructeurs samen voor de persoonlijkheidskenmerken wanneer de honden niet in hun werksituatie waren. De instructeurs gaven veel gelijkaardige scores voor de ideale hond. Voor 11 variabelen was er geen verschil tussen de instructeurs want ze scoorden een 0 daarop. Voor 3 variabelen was er wel een klein verschil in scores nl. voor *trainbaarheid*, *opwinding* en *aandachtzoekend gedrag*.

Volgens alle instructeurs toonde de ideale blindengeleidehond weinig agressie, zowel naar vreemden, als naar honden als naar de eigenaar. Ze toonden ook weinig angst, zowel naar andere honden en vreemden. Ze konden goed alleen zijn en waren rustig.

Telkens was er hier dus een kleine standaardafwijking wat betekende dat de gegevens vrij dicht bij elkaar lagen. Voor de volgende onderzoeksvraag kon dus per variabele de gemiddelde score voor de 4 instructeurs dienen als 'ideale hond'.

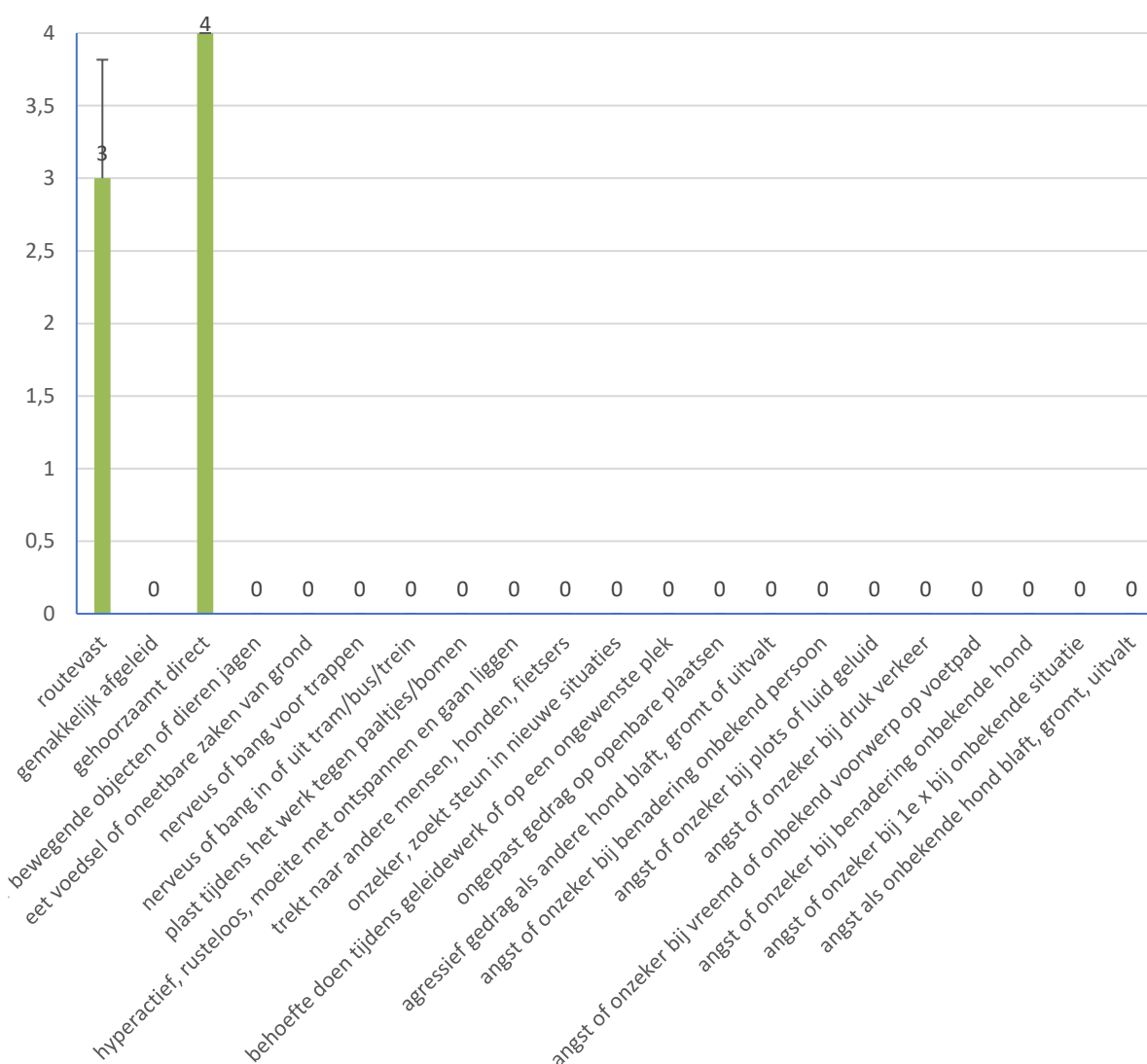

Figuur 9: Gemiddelde waarden voor honden van instructeurs in een niet-werksituatie. Op de X-as staan de persoonlijkheidskenmerken opgelijst voor de hond in een niet-werksituatie. Op de Y-as staan de scores van 0 tot 4. Per persoonlijkheidskenmerk werd de gemiddelde waarde in de grafiek gezet met op deze balk de standaarddeviatie met een foutenvlag aangeduid.

Figuur 10 vat de scores van de 4 instructeurs samen voor de persoonlijkheidskenmerken wanneer de honden wel in hun werksituatie waren. Ook hier gaven de instructeurs veel gelijkaardige scores voor de ideale hond. Voor 20 variabelen was er geen verschil tussen de instructeurs. Voor 1 variabele was er wel een klein verschil nl. *de routevastheid*.

Volgens alle instructeurs mochten de blindengeleidehonden in geen enkele situatie angstig of onzeker zijn. Ze mochten niet gemakkelijk afgeleid zijn of ook niet hyperactief of rusteloos zijn. Ze mochten geen ongewenst gedrag vertonen zoals oneetbare zaken van de grond opnemen of plassen tijdens het werk. Alle honden moesten onmiddellijk gehoorzamen.

Dus kon per variabele de gemiddelde score voor de 4 instructeurs dienen als 'ideale hond'.

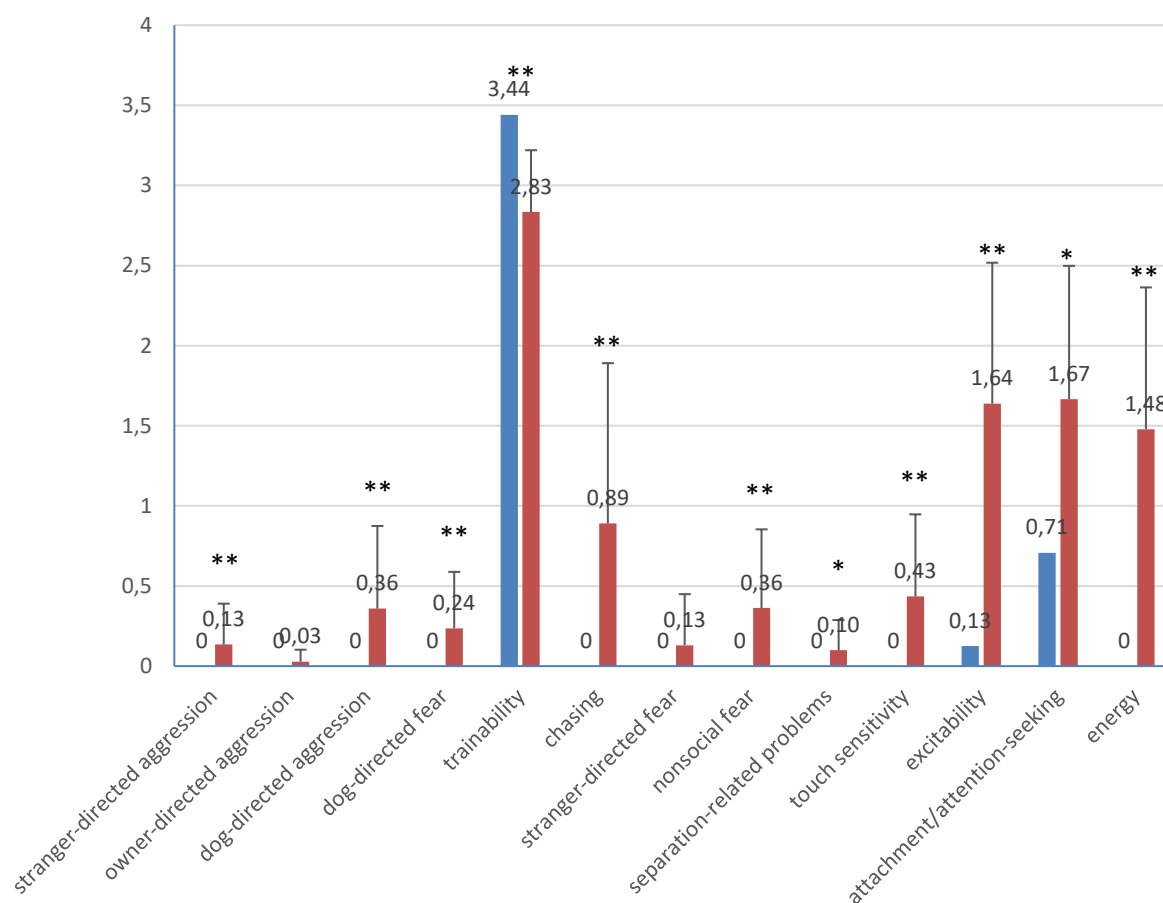
Figuur 10: Gemiddelde waarden voor honden van instructeurs in een werksituatie. Op de X-as staan de persoonlijkheidskenmerken opgelijst voor de hond in een werksituatie. Op de Y-as staan de scores van 0 tot 4. Per persoonlijkheidskenmerk werd de gemiddelde waarde in de grafiek gezet met op deze balk de standaarddeviatie met een foutenvlag aangeduid.

4.2 DE 'IDEALE' GELEIDEHOND VERSUS DE 'ECHTE' GELEIDEHOND

Om de tweede onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden werden de scores van de actieve geleidehonden vergeleken met de ideale score (figuren 11 en 12).

Bij een niet-werksituatie in figuur 11 zagen we voor 2 variabelen nl. *agressie naar eigenaar en angst voor vreemden*, geen significante verschillen. *Verlatingsangst* en *aandachtszoekend gedrag* kwamen ook nog dichtbij de score van ideale hond, maar voor de meeste variabelen waren er significante verschillen wat erop wijst dat de scores die de instructeurs gaven als ideale score toch sterk verschillen met die van de actieve geleidehonden.

Voor 1 persoonlijkheidskenmerk was er geen test kunnen gebeuren nl. *voor agressie naar een gekende hond*. De reden daarvoor was dat deze vragen enkel ingevuld moesten worden indien er een tweede hond in het gezin aanwezig was. Vaak was dit niet het geval, dus deze vragen werden vaak opengelaten.

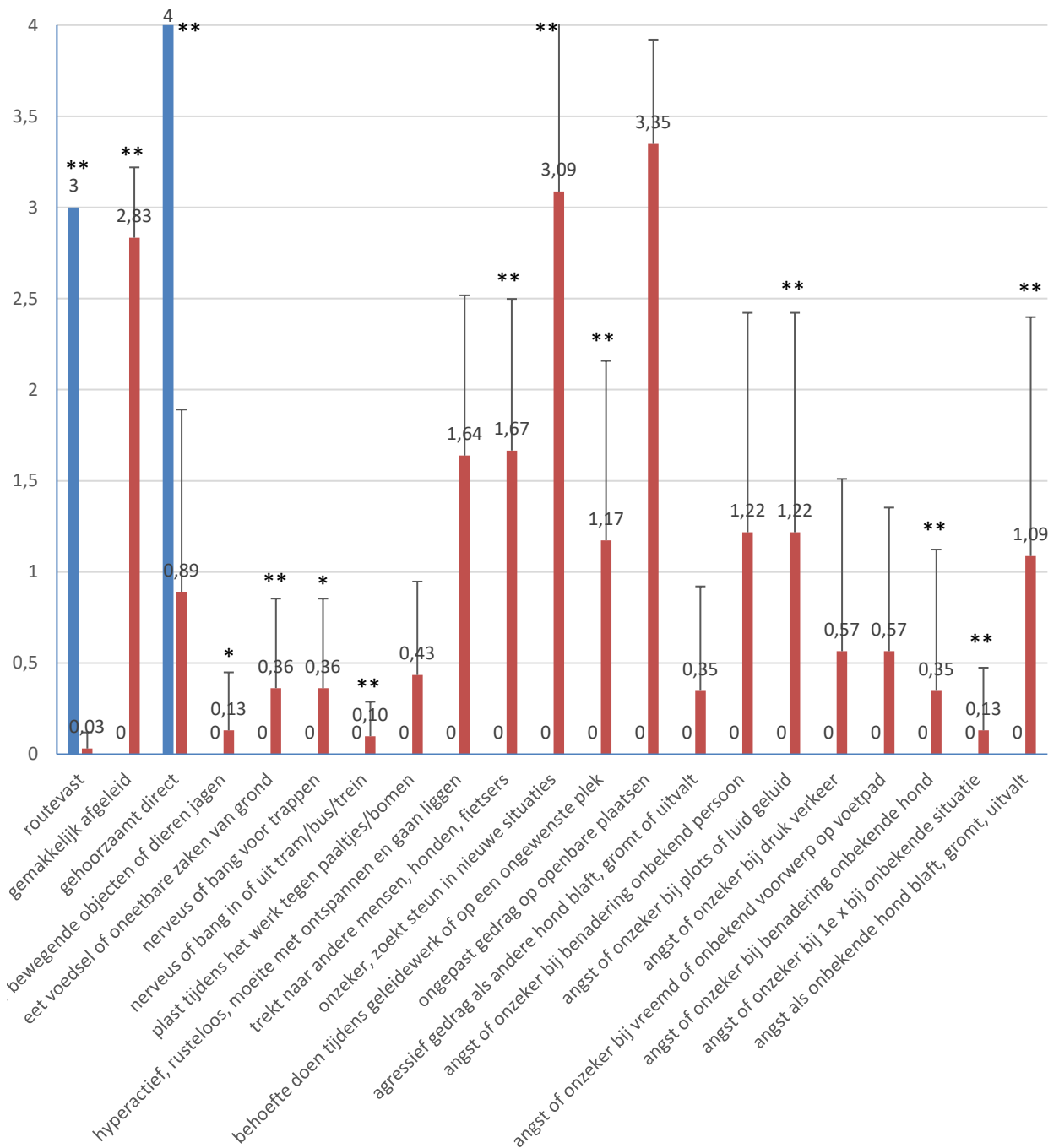
Figuur 11: De ideale geleidehond versus gemiddelde waarden van de actieve geleidehond in een niet-werksituatie. Op de X-as staan de persoonlijkheidskenmerken opgelijst voor de hond in een niet-werksituatie. Op de Y-as staan de scores van 0 tot 4. De blauwe balk toont de ideale score zonder SD. De rode balk toont de actieve blinde geleidehonden met SD. Significante verschillen werden aangeduid met * ($\leq 0,05$) of ** ($\leq 0,01$). De tabel met de exacte p-waarden per test is te vinden in bijlage 4.

Bij een werksituatie in figuur 12 (zie volgende pagina) is te zien dat er voor 7 variabelen geen significante verschillen zijn.

Deze 7 variabelen zijn :

- Plast tijdens werk tegen paaltje/bomen
- Hyperactief, rusteloos, moeite met ontspannen en gaan liggen
- Ongepast gedrag op openbare plaatsen
- Agressief gedrag als andere hond blaft, gromt, uitvalt
- Angst of onzeker bij benadering onbekend persoon
- Angst of onzeker bij druk verkeer
- Angst of onzeker bij vreemd of onbekend voorwerp op het voetpad

2 variabelen kwamen dichtbij de score voor ideale hond nl. achter bewegende objecten of dieren jagen en nerveus of bang bij trappen, maar voor de meeste variabelen waren er significante verschillen wat erop wees dat de scores die de instructeurs gaven als ideale score toch sterk verschillen met die van de actieve geleidehonden.

Figuur 12: De ideale geleidehond versus de gemiddelde waarden van de actieve geleidehond in een werksituatie. Op de X-as staan de persoonlijkheidskenmerken opgelijst voor de hond in een werksituatie. Op de Y-as staan de scores van 0 tot 4. De blauwe balk toont de ideale score zonder SD. De rode balk toont de actieve blinde geleidehonden met SD. Significante verschillen werden aangeduid met * ($\leq 0,05$) of ** ($\leq 0,01$).

4.3 WERKELIJK ERVAREN PROBLEEM VOOR GELEIDEHONDGEBRUIKERS

Aan de hand van 2 open vragen is achterhaald wat geleidehondgebruikers als gedragsproblemen ervaren bij hun geleidehond. Het doel hiervan was om te bekijken of de gedragsproblemen die geleidehondgebruikers daadwerkelijk ervaren, te relateren zijn aan de uitkomsten van de C-BARQ.

De eerste vraag was: **'Welke gedragingen die uw hond vertoont, vindt u lastig of ongewenst als hij los in huis of tuin loopt?'**

Alle antwoorden werden in categorieën gezet.

Categorieën

1.training en gehoorzaamheid

- hond reageert traag als er iets gevraagd wordt
- niet terugkomen als hij geroepen wordt

2.agressie

- tijdens het spelen met de bal, durft de hond uit enthousiasme wel eens blaffen en grommen
- durft in de handen of enkels lichtjes te bijten (bij het spelen)
- durft tanden ontbloten, grommen als een andere hond iets doet wat hij niet wilt
- durft te grommen naar kinderen
- agressie naar katten toe

3.angst

- angst voor de trein
- angst voor bench

4.verlatingsangst

- /

5.opwinding

- blaffen als de deurbel gaat
- opspringen, overmatig actief en enthousiast zijn als er bezoek komt
- extra opwinding bij spelen op hondenweide
- opwinding bij opmerken van vreemde hond aan de lijn
- opwinding als er personen in huis komen

6.hechting en aandachtsvragend gedrag

- hij kan niet alleen spelen, vragen om mee te spelen (bal gooien)
- voor hij z'n behoefte gaat doen buiten, moet er eerst een ommetje gemaakt worden buiten
- opdringing gedrag om te spelen

7.divers ongewenst gedrag

- zoeken naar etensresten
- eten van eigen ontlasting
- in de zon, heel de tijd zonnebaden
- blaffen als er dieren in de tuin zijn
- blaffen als mensen passeren
- bij verveling, bijt hij speelgoed kapot
- bij verveling, takjes en steentjes eten buiten

- weigert behoefte te doen op de voorziene plaats
- bij verveling, aan de vloer likken
- eet alles op in de tuin die eetbaar is
- behoefte niet op voorzien plaats
- eten stelen
- op meubels kruipen
- onrustig bij niet alledaags lawaai in huis (timmeren, boren, stofzuigen)
- blaft naar de buurvrouw die staart

De geleidehondgebruikers beschouwden heel veel verschillende gedragingen als lastig of ongewenst als de hond in huis of tuin liep.

De tweede vraag was: '**Welk gedragingen die uw hond vertoont, vindt u lastig of ongewenst als hij in harnas aan het werk is?**'

Categorieën

1. training en gehoorzaamheid

- als er veel volk is, is de hond niet afgeleid en luistert hij goed. Als er maar 1 persoon achter ons loopt, kijkt hij vaak om.
- snuffelen op de grond/niet oplettend zijn
- soms wil de hond eigenzinning een andere route nemen, anders dan het commando
- soms probeert hij een papiertje van de grond te rapen, dit is sterk verbeterd nadat hij een aantal keren de gentle leader aankreeg onmiddellijk na zo'n gedrag.
- niet mogelijk om naar toneel te gaan, hij wil naar de mensen op het podium
- behoefte doen tijdens het geleidewerk
- in winkelstraten gaat hij soms contact zoeken met andere honden
- snuffelen op de grond
- reageren op andere honden

2. agressie

- /

3. angst

- soms ontlasting bij stresssituaties, bij drukke winkelstraat
- angst bij drukke straten/ weigert dan open trappen te nemen.
- bij stressmomenten blijft hij staan/ geen stap verder
- angst als er kinderen naar hem toekomen
- Als een andere hond nadert blijft hij staan tot die voorbij is. Dat is het gevolg van een paar slechte ervaringen.
- angst als de deur opengetrokken wordt, niet als de deur opengeduwd wordt
- onzekerheid als hij de weg niet goed kent/aarzeling/traag wandelen
- onzekerheid bij onbekende situaties
- kiest vaak z'n eigen weg, de weg die hij gewoon is te nemen. Als we dan eens ergens anders heen moeten, doet hij moeilijk omdat hij onzeker is.

4.verlatingsangst

- /

5.opwinding

- /

6.hechting en aandachtsvragend gedrag

- /

7.divers ongewenst gedrag

- /

De geleidehondgebruikers vonden het vooral belangrijk dat hun hond niet veel angst of onzekerheid vertoont. Als de hond aan het werk was, was er vaak angst bij drukke of nieuwe wegen. Training en gehoorzaamheid was de tweede categorie die zeer belangrijk was.

5 DISCUSSIE

In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de ideale gedragskenmerken van een geleidehond. Daarna wordt een vergelijking gemaakt tussen de ideale gedragskenmerken van een geleidehond en de gedragskenmerken van actieve geleidehonden. Vervolgens wordt van de meest voorkomende afwijkende gedragskenmerken ten opzichte van de ideale gedragskenmerken, vastgesteld of deze gedragskenmerken door geleidehondgebruikers als probleemgedrag wordt gezien.

5.1 DE IDEALE GELEIDEHOND

Er is inzicht verkregen in het ideale gedrag van een geleidehond zowel in een werksituatie als een niet-werksituatie door de 4 geleidehondtrainers de ideale gedragskenmerken te laten beschrijven voor een geleidehond. Uit de resultaten blijkt dat de 4 trainers het redelijk eens zijn over hoe het gedrag van een ideale geleidehond eruitziet in een niet-werksituatie en in een werksituatie.

5.1.1 In niet-werksituaties

Een ideale geleidehond die niet aan het werk is, mag volgens de trainers uitsluitend op het positieve gedragskenmerk *trainbaarheid* hoog scoren. Dit betekent dat een ideale geleidehond die niet aan te werk is, een 0 moet scoren op *agressie naar vreemden, agressie naar eigenaar, agressie naar andere honden zowel de tweede huishond of vreemde hond, angst voor andere honden, angst voor vreemden, niet-sociale angst, jachtgedrag, verlatingsangst, aanraakgevoeligheid en energieniveau*. Deze gedragskenmerken worden door de trainers dus beoordeeld als minder ideaal gedrag. Dit wil niet zeggen dat het direct als probleemgedrag wordt beschouwd. Voor de gedragskenmerken *opwinding* en *aandachtzoekend* gedrag mag de ideale geleidehond in een niet-werksituatie, slechts een hele lage score van respectievelijk 0,13 en 0,71 laten zien. Zijn de scores hoger dan worden deze gedragskenmerken ook als minder ideaal gedrag beschouwd.

Op basis van de gevonden resultaten met de C-BARQ die het gedrag en temperament quoteert, kan geconcludeerd worden dat een ideale geleidehond in een niet-werksituatie, op de 14 gemeten gedragskenmerken uitsluitend positief gedrag mag vertonen in reactie op zijn geleidehondgebruiker; namelijk een *hoge trainbaarheid*. Dit lijkt in tegenspraak met elkaar. Er is immers sprake van een niet-werksituatie. Bovendien is voor deze gedragskenmerken een bepaald energieniveau noodzakelijk, waarop de ideale geleidehond volgens de trainers 0 zou moeten scoren. Hoogstwaarschijnlijk hebben de trainers puur vanuit hun trainerstandpunt de C-BARQ-vragenlijst ingevuld in plaats van zich in te leven in de dagdagelijkse situatie van geleidehondgebruikers.

Geleidehondgebruikers zijn niet alleen met hun geleidehond samen als de geleidehond aan het werk is. Ook als de geleidehond niet werkt, spenderen hond en geleidehondgebruiker veel tijd samen.

Bovendien heeft een hond bepaalde behoeften, waar juist als de hond niet aan het werk is, tegemoet aan kan worden gekomen. Deze behoeften zijn bijvoorbeeld speeltijd en genegenheid (Hauser et al., 2014). Om te kunnen spelen en genegenheid te tonen, heeft een hond eveneens een bepaald energieniveau nodig. Juist door aan de behoeften van de hond als huisdier tegemoet te komen, ontstaat een sterke emotionele band tussen de hond en zijn baasje (Hauser et al., 2014). Vanwege die hechte band zouden geleidehondgebruikers wellicht meer begrip kunnen opbrengen voor bepaalde gedragskenmerken dan trainers. Daardoor zouden de geleiders toegeeflijker kunnen scoren op de door de trainers als minder ideaal gedrag beoordeelde kenmerken van de C-BARQ. Ze zouden dan een meer realistische score geven op bijvoorbeeld *energieniveau*, *jachtgedrag*, *aanraakgevoeligheid*, *agressie naar andere honden zowel de tweede huishond of vreemde hond* en een hogere score dan nu op *aandachtzoekend gedrag* en *opwinding*. Dit ligt in lijn met het onderzoek van Craigon et al. (2017). Uit dit onderzoek blijkt dat blinde en slechthorende personen belangrijke ervaringsdeskundigen en informatiebronnen kunnen zijn als het gaat om het verkrijgen van beter inzicht in geschikte en minder geschikte persoonlijkheidskenmerken van blindengeleidehonden in een niet-werksituatie. Daarnaast blijkt uit dit onderzoek dat wat als problematisch of plezierig gedrag wordt gezien in niet-werksituaties per geleidehondgebruiker sterk kan verschillen.

5.1.2 In werksituaties

In een werksituatie behalen de gedragskenmerken van de ideale geleidehond volgens de trainers op een schaal van 0 tot 4 de hoogst mogelijke score op *directe gehoorzaamheid* en een ruimvoldoende op *routevastheid*. Dit zijn de enige 2 positief geformuleerde gedragskenmerken van de in totaal 21 bevraagde C-BARQ-gedragskenmerken voor geleidehonden in een werksituatie. Op de andere 19 gedragskenmerken scoort de ideale geleidehond volgens de trainers dan ook een 0. Voor geleidehondgebruikers zijn *gehoorzaamheid* en *routevastheid* in een werksituatie inderdaad heel belangrijk. De hechte emotionele band die tussen een geleidehondgebruiker en geleidehond ontstaat, is zelfs voor een groot deel gebaseerd op de betrouwbaarheid van de hond in werksituaties. Als de hond dankzij goede *gehoorzaamheid* en *routevastheid* in werksituaties betrouwbaar is, krijgt de geleidehondgebruiker veel meer zelfvertrouwen. Dit leidt tot een hechtere band tussen het duo (Hauser et al., 2014). Uit het onderzoek van Craigon et al. (2017) blijkt eveneens dat veilig gedrag in het verkeer voor geleidehondgebruikers het belangrijkste gedragsaspect is van hun geleidehond in een werksituatie. Daarnaast geeft het zelfvertrouwen van de hond, dat zich kan uiten in routevastheid, de geleidehondgebruiker veel meer vertrouwen in het geleidewerk. Gehoorzaamheid wordt in dit onderzoek door geleidehondgebruikers eveneens als een belangrijk positief aspect ervaren.

5.2 ACTIEVE GELEIDEHOND VERSUS IDEALE GELEIDEHOND

Wanneer we de persoonlijkheidsscores (gebaseerd op de C-BARQ-resultaten) van geleidehondgebruikers over hun actieve geleidehonden in een werk- en in een niet-werksituaties vergelijken met die van de ideale geleidehond, blijken deze sterk van elkaar af te wijken.

Voor niet-werksituaties lijkt het verschil in 10 van de 13 kenmerken tussen het gedragsprofiel van de actieve geleidehond en de ideale geleidehond logisch, aangezien de trainers hier hoogstwaarschijnlijk vooral vanuit hun eigen standpunt hebben gekeken, in plaats vanuit het standpunt van de geleidehondgebruiker. Bovendien lijken er, zoals eerder genoemd, tegenstrijdigheden te zijn in het gedragsprofiel van de ideale geleidehond. De hoogst scorende gedragsproblemen van de actieve geleidehond in onze studie zijn *energieniveau*, *aandachtzoekend gedrag* en *opwinding*. Hieruit kan geconcludeerd worden dat deze gedragskenmerken de meest voorkomende uitdagingen zijn bij actieve geleidehonden in een niet-werksituatie.

Voor werksituaties lijkt het verschil in 12 van de 21 kenmerken in het profiel tussen de actieve geleidehond en de ideale geleidehond minder logisch omdat de kwaliteit van het geleidewerk van de hond, invloed heeft op het vertrouwen van de geleidehondgebruiker in de hond. Dit vertrouwen is bepalend voor de band tussen de geleidehondgebruiker en de hond in het geleideteam en het welzijn van de geleidehondgebruiker (Hauser et al., 2014; Craigon et al., 2017). Dit kan betekenen dat voor de geleidehondgebruikers niet alle gescoorde negatieve gedragskenmerken even zwaar wegen als voor de trainers. Daarnaast kan de beoordeling van deze gedragskenmerken, net als voor gedrag in niet-werksituaties (Craigon et al., 2017), per geleidehondgebruiker verschillen. In totaal zijn er 12 significante verschillen tussen het gedragsprofiel van de actieve geleidehond en de ideale geleidehond te zien. De hoogst scorende negatieve gedragskenmerken zijn *gemakkelijk afgeleid*, laag niveau van *directe gehoorzaamheid*, *onzekerheid*, *zoekt steun in nieuwe situaties* en *ongepast gedrag op openbare plaatsen*. Hieruit kan geconcludeerd worden dat in onze studie deze gedragskenmerken de meest voorkomende uitdagingen zijn bij actieve geleidehonden in een werksituatie.

5.3 DE MEEST VOORKOMENDE GEDRAGSPROBLEMEN BIJ ACTIEVE GELEIDEHONDEN

Uit een vergelijking van het profiel van de ideale hond met het profiel van de actieve geleidehond komen dus grote verschillen naar voren. Dit wordt gezien zowel voor werksituaties als niet-werksituaties. De vraag is nu of de geleidehondgebruikers de gescoorde gedragsskenmerken die van het profiel van de ideale hond afwijken, ook daadwerkelijk als probleemgedrag ervaren bij hun geleidehond. Dit blijkt niet het geval voor zowel werksituaties en niet-werksituaties.

Wanneer het C-BARQ-profiel van de ideale hond met dat van de actieve geleidehond wordt vergeleken blijkt voor niet-werksituaties dat geleidehondgebruikers de meest voorkomende C-BARQ-gedragsskenmerken, niet allemaal als probleemgedrag ervaren. Wanneer de geleidehondgebruikers in een open vraag wordt gevraagd welk gedrag zij als probleemgedrag ervaren komt *energieniveau* daar niet in voor. Hieruit blijkt dat geleidehondgebruikers gemiddeld genomen een hoger niveau van energie accepteren dan in het C-BARQ-profiel van de ideale geleidehond naar voren komt. Voor *opwinding* en *aandachtzoekend* gedrag daarentegen, hebben de geleidehondgebruikers wel een aantal voorbeelden van probleemgedrag genoemd. Wanneer we naar de C-BARQ-categorie *agressie* kijken dan zien we het tegenovergestelde van wat we zien bij *energieniveau*. Daar zijn zeer lage scores voor *gerichte agressie naar vreemden*, *agressie naar eigenaar* en *agressie naar andere honden zowel de tweede huishond of vreemde hond*, terwijl de geleidehondgebruikers redelijk wat probleemgedrag hebben genoemd dat als een lichte vorm van agressie kan worden gezien. Op dit punt lijken geleidehondgebruikers strenger te zijn dan op het eerste gezicht uit de C-BARQ-resultaten blijkt. Tevens blijkt een groot aantal voorbeelden van door hen genoemd probleemgedrag niet in een C-BARQ-categorie opgenomen te zijn (zie categorie divers overig ongewenst gedrag in een niet-werksituatie in paragraaf 4.3).

Voor werksituaties geldt eveneens dat de meest voorkomende gedragsskenmerken volgens de C-BARQ bij actieve geleidehonden, niet allemaal op dezelfde manier beoordeeld worden als probleemgedrag. Voor de C-BARQ-gedragsskenmerken *makkelijk afgeleid* en *directe gehoorzaamheid* geldt dat de geleidehondgebruikers dit als probleemgedrag beoordelen. Dit komt met elkaar overeen. In totaal hebben zij dit 9 keer als probleemgedrag benoemd onder de categorie *trainbaarheid en gehoorzaamheid*. Echter, de hoge C-BARQ-scores op gedragsskenmerken *onzekerheid* en *zoekt steun in nieuwe situaties* zijn voor een klein deel terug te vinden als probleemgedrag. Onder de categorie *angst* staan slechts 3 opmerkingen die daarop wijzen. Dit staat niet in verhouding tot de gevonden hoge C-BARQ-score. Daarnaast komt de hoge score op C-BARQ-gedragsskenmerk *ongepast gedrag op openbare plaatsen* op geen enkele manier terug in benoemd probleemgedrag. De lage C-BARQ-scores op gedragsskenmerk *angst* komen niet overeen met het relatief grote aantal opmerkingen waarin *angst* als probleemgedrag is benoemd.

Uit bovenstaande kan geconcludeerd worden dat volgens de C-BARQ-score aangeduid probleemgedrag, door geleidehondgebruikers niet altijd als probleemgedrag wordt bestempeld, en ook omgekeerd is dit zo. Dit zou kunnen betekenen dat de C-BARQ (Hsu & Serpell, 2001; Serpell & Duffy, 2016), niet altijd het juiste beeld laat zien van een actieve geleidehond. De vragenlijst brengt

voornamelijk negatieve gedragskenmerken in beeld, terwijl elke actieve geleidehond over het algemeen meer positieve gedragskenmerken zal vertonen dan uitsluitend de C-BARQ-gedragskenmerken *trainbaarheid*, *gehoorzaamheid* en *routevastheid*. Dit kan de manier waarop geleidehondgebruikers negatieve gedragskenmerken als probleemgedrag beoordelen, beïnvloeden. Vermoedelijk is de C-BARQ ontwikkeld om probleemgedrag op te sporen en niet perse om 'goed gedrag' in beeld te brengen. Misschien zou het voor het BCG beter zijn om een vragenlijst te ontwikkelen waarin ook de positieve aspecten bevestigd worden.

5.3.1 Oorzaak van probleemgedrag

Wanneer we kijken naar het totaal aantal opmerkingen over probleemgedrag van de geleidehondgebruikers, dan valt op dat er meer opmerkingen te vinden zijn over probleemgedrag tijdens de niet-werksituatie (32) dan tijdens de werksituatie (18). Dit zou erop kunnen wijzen dat geleidehondgebruikers meer last hebben van probleemgedrag van hun geleidehond in niet-werksituaties dan in werksituaties. In het onderzoek van Lloyd et al. (2016), wordt een vergelijkbare conclusie getrokken. In dit onderzoek komen het meest de gedragsproblemen voor die te maken hebben met het geleidewerk, maar het gedragsprobleem dat het vaakst is genoemd is slecht (sociaal) gedrag in huis. De onderzoekers raden daarom aan dat het in het voordeel is van blindengeleidehondscholen om tijdens de training van geleidehonden net zoveel aandacht te besteden aan het gedrag dat nodig is voor geleidewerk als aan gedrag buiten het geleidewerk om. Dit zou de kans op een mismatch kunnen verkleinen. Het moeten terugbrengen van honden leidt tot nadelige gevolgen, zowel voor het welzijn van de hond zelf als voor de geleidehondgebruiker. Daarnaast is het voor de blindengeleidehondenschool een groot verlies van geïnvesteerde tijd en geld (Lloyd et al. 2016).

Een andere verklaring voor het hogere aantal opmerkingen over probleemgedrag in niet-werksituaties, is wellicht het feit dat sommige actieve geleidehonden last hebben van stress (Lane et al., 1998). Dit zou duidelijk kunnen worden tijdens niet-werksituaties in een aantal van de aangegeven gedragsproblemen onder de categorie *divers ongewenst gedrag*. Eveneens zou dit tijdens werksituaties duidelijk kunnen worden onder de categorie *trainbaarheid en gehoorzaamheid* en *angst*. Stress kan veroorzaakt worden door de hoge eisen die aan een actieve geleidehond worden gesteld, en door de verkeerde instructies van de geleidehondgebruiker (Coppinger, Coppinger, & Skillings, 1998).

5.4 IMPLICATIES VAN HET ONDERZOEK

Er zijn zwaktes maar zeker ook sterktes uit dit onderzoek weer te geven. Hoewel er slechts 1 blindengeleideschool heeft meegewerkt aan dit onderzoek, hebben toch 23 geleidehondgebruikers de vragenlijst ingevuld. Vermoedelijk zijn er slechts minieme verschillen tussen de blindengeleidehondentrainingen in de verschillende organisaties. Dit zou de resultaten relevanter maken voor het volledige werkveld. Aan de andere kant blijft het zo dat dit onderzoek gebaseerd is op slechts 23 geleidehondgebruikers uit 1 blindengeleidehondenschool voor het C-BARQ-profiel van actieve geleidehonden en hun probleemgedrag. Dit betekent dat de onderzoekspopulatie te klein en te eenzijdig is om op basis van de uitkomsten van dit onderzoek harde uitspraken te kunnen doen over de meest voorkomende negatieve gedragskenmerken bij actieve geleidehonden in het algemeen volgens de C-BARQ. Hetzelfde geldt voor welke van de meest voorkomende negatieve gedragskenmerken daadwerkelijk als probleemgedrag worden ervaren door geleidehondgebruikers. Daarnaast is de enige toegevoegde waarde van het C-BARQ-profiel van de ideale geleidehond dat dit een geloofwaardig ijkpunt is voor dit onderzoek. Er kon eventueel aan de geleidehondgebruikers een ideale score gevraagd worden in plaats van aan de trainers of de trainers naast hun ideale score, een maximum toelaatbare score laten geven. Vervolgens deze spreiding gebruiken als ijkpunt. Zonder het profiel van de ideale geleidehond, waren echter ook de hoogstscorende negatieve C-BARQ-gedragskenmerken naar voren gekomen. De interpretatie van de hoogstscorende negatieve gedragskenmerken als de 'meest voorkomende' is daarbij twijfelachtig. De onderzoeksvraag had in dit opzicht wellicht anders geformuleerd moeten worden.

Wat in dit onderzoek wel duidelijk lijkt te zijn geworden is dat de C-BARQ niet altijd het door geleidehondgebruikers ervaren probleemgedrag juist vaststelt. Waarschijnlijk heeft dit voor een deel te maken met een grote persoonlijke voorkeur en de reeds opgebouwde emotionele band die een rol speelt. Dit zou ook een rol kunnen spelen bij de beoordeling van het gedrag van de eigen geleidehond. Het onderzoek had waarschijnlijk meer inzicht kunnen opleveren als ook de tevredenheid van de geleidehondgebruiker over zijn geleidehond bij het onderzoek was betrokken en meer positieve gedragskenmerken van de actieve geleidehond waren meegenomen in het onderzoek.

BESLUIT

Op basis van onze resultaten kunnen we besluiten dat er volgens de C-BARQ heel wat ongewenst gedrag voorkomt bij actieve geleidehonden, maar dat dit ongewenste gedrag door de geleidehondgebruikers niet altijd als probleemgedrag wordt ervaren.

Volgens professionele geleidehondinstructeurs moet de ideale geleidehond enkel positieve gedragskenmerken tonen namelijk *goede trainbaarheid*, *directe gehoorzaamheid* en *routevastheid*. De geleidehondgebruikers vinden *gehoorzaamheid* en *routevastheid* in een werksituatie ook zeer belangrijk. De hechte emotionele band tussen de geleidehondgebruiker en geleidehond is voor een groot deel gebaseerd op de betrouwbaarheid van de hond in werksituaties.

Het gedrag en temperament van actieve geleidehonden, geëvalueerd door de C-BARQ toont sterke verschillen met het 'ideaal gedrag en temperament' opgesteld door professionele trainers. Voor niet-werksituaties is dit logisch, aangezien de trainers hoogstwaarschijnlijk vooral vanuit hun eigen standpunt hebben gekeken, in plaats vanuit het standpunt van de geleidehondgebruiker. Voor werksituaties lijken die verschillen minder logisch omdat de kwaliteit van het geleidewerk van de hond, invloed heeft op het vertrouwen van de geleidehondgebruiker in de hond.

Het meest voorkomende ongewenst gedrag bij de niet-werksituatie zijn: *energieniveau*, *aandachtzoekend gedrag* en *opwinding*. Voor de werksituatie zijn dit: *gemakkelijk afgeleid*, *laag niveau van directe gehoorzaamheid*, *onzekerheid*, *zoekt steun in nieuwe situaties* en *ongepast gedrag in openbare plaatsen*. Dit ongewenst gedrag wordt door de geleidehondgebruikers niet als probleemgedrag bestempeld. Dit zou kunnen betekenen dat de C-BARQ niet altijd het juiste beeld laat zien van een actieve geleidehond. De vragenlijst brengt voornamelijk negatieve gedragskenmerken in kaart, terwijl elke actieve geleidehond over het algemeen meer positieve gedragskenmerken zal vertonen dan uitsluitend de C-BARQ-gedragskenmerken *trainbaarheid*, *gehoorzaamheid* en *routevastheid*. Dit kan de manier waarop geleidehondgebruikers negatieve gedragskenmerken als probleemgedrag beoordelen, beïnvloeden.

Op basis van deze bachelorproef zijn enkele aanbevelingen te doen voor de toekomst.

Ten eerste, in een C-BARQ of andere test zouden veel meer positieve gedragskenmerken moeten meegenomen worden, want blindengeleidehonden hebben zeer veel positieve gedragskenmerken. Ten tweede zou het beter zijn dat geleidehondgebruikers de C-BARQ invullen voor de ideale geleidehond wanneer de hond niet aan het werk is, maar de taak van huisdier of gezelschapdier vervult. Dit levert hoogstwaarschijnlijk een realistischer beeld op dan het beeld van de ideale hond dat nu door de trainers is geschetst. Een andere oplossing om een realistischer beeld te verkrijgen is de trainers naast hun ideale score ook hun maximum toelaatbare score te vragen. Ten derde zou er bij de open vragen ook een vraag gesteld kunnen worden over de mate van tevredenheid van de geleidehondgebruikers over hun geleidehond, dit om een betere inschatting te kunnen maken wanneer ongewenst gedrag ook als probleemgedrag ervaren wordt door hen. Tot slot naar een volgende thesis toe zou er misschien een onderzoek kunnen gedaan worden naar de manier van instructie geven aan de geleidehondgebruikers om mogelijk stress gerelateerd probleemgedrag bij actieve blindengeleidehonden te verminderen.

LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Dorsaal zicht van de schedel van (a) Goyet (hond), (b) Trou Balleux (wolf); (c) Trou des Nutons (wolf).....	9
Figuur 2: Blinde man met staf en kleine hond	10
Figuur 3: Duitse herder.....	12
Figuur 4: Labrador retriever	12
Figuur 5: Golden retriever	12
Figuur 6: Kruising Labrador en Golden retriever.....	12
Figuur 7: Blinde of slechtzijnde geleider met blindengeleidehond	14
Figuur 8: De persoonlijkheidskenmerken van een hond	39
Figuur 9: Gemiddelde waardes voor honden van instructeurs in een niet-werksituatie	42
Figuur 10: Gemiddelde waardes voor honden van instructeurs in een werksituatie.....	43
Figuur 11: De ideale geleidehond versus gemiddelde waardes van de actieve geleidehond in een niet-werksituatie.....	44
Figuur 12: De ideale geleidehond versus de gemiddelde waardes van de actieve geleidehond in een werksituatie.....	46

BRONNENLIJST

- Abbott, J. (2016, 16 september). *Which dog breeds are used as guide dogs?*. Geraadpleegd op 18 februari 2020, van <https://pawversity.com/history-and-society/which-dog-breeds-are-used-as-guide-dogs>
- Ascarelli, M. (2010). *Independent vision, Dorothy Harrison Eustis and the story of the Seeing Eye*. West Lafayette, Indiana: Purdue University Press. Geraadpleegd op 9 januari 2020, van <https://amydjtaylorzoe.s3.amazonaws.com/40/c92d4da7671ce5025eb89ba171494d.pdf>
- Asher, L, Blythe, S., Roberts, R, Toothill L., Craigon, P.J., Evans K.M., ... Gary, C.W. (2013). A standardized behavior test for potential guide dog puppies: Method and association with subsequent success in guide dog training. *Journal of Veterinary Behavior* 8, 431-438.
- Batt, L., Batt, M., Baguley, J., McGreevy, P.D., (2010). Relationships between puppy management practices and reported measures of success in guide dog training. *Journal of Veterinary Behavior*, 5(5), 240–246.
- Belgisch Centrum voor Geleidehonden. (z.d.). *Van pup tot geleidehond*. Geraadpleegd op 9 januari 2020, van <https://geleidehond.be/index.php/10-van-pup-tot-geleidehond?start=4>
- Bennett, P.C., Rohlf, V.I.(2007). Owner-companion dog interactions: relationships between demographics variables, potentially problematic behaviours, training engagement and shared activities. *Applied Animal Behaviour Science*, 65-84.
- Blindengeleidehondenschool Genk. (sd). *Geschiedenis*. Geraadpleegd op 12 november 2019, van <https://www.bghsg.be/geschiedenis/>
- Braya, E.E., Sammel, M.D., Cheney, L.D., Serpell, J.A., , Seyfarth, R.M. (2017). Effects of maternal investment, temperament, and cognition on guide dog success. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 114(34). <http://www.pnas.org/cgi/doi/10.1073/pnas.1704303114>
- Buzhardt, L. (z.d.) *Guide dogs*. Geraadpleegd op 18 februari 2020, van <https://vcahospitals.com/know-your-pet/guide-dogs>
- Coppinger, R., Coppinger, L. and Skillings, E. 1998. Observations on assistance dog training and use. *Journal of Applied Animal Welfare Science* 1, 133–144.
- Craigon, P.J., Hobson-West P., England, G.C.W., Whelan, C. Lethbridge, E., & Asher, L. (2017). She's a dog at the end of the day: Guide dog owners' perspectives on the behaviour of their guide dog. *PLoS ONE* 12(4). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0176018>
- Diederich, C., & Giffroy, J.M. (2006). Behavioural testing in dogs: a review of methodology in search for standardization. *Applied Animal Behaviour Science*, 97, 51–72.
- Dog Star Daily. (2007, 30 maart) *Puppy personality Development*. Geraadpleegd op 11 januari 2020, van <https://www.dogstardaily.com/training/puppy-personality-development>
- Dotson, M.J., & Hyatt, E.M. (2008). Understanding dog–human companionship. *Business Research*, 61(5), 457-466.
- Duffy, D.L., & Serpell, J. A. (2012). Predictive validity of a method for evaluating temperament in young guide and service dogs . *Applied Animal Behaviour Science* 138, 99–109.
- Ennik, I., Liinamo, A.E., Leighton, E., & van Arendonk, J. (2006). Suitability for field service in 4 breeds of guide dogs. *Journal of Veterinary Behavior*, 1, 67-74.
- Evans, K.M., Lewis, T.W., Asher, L, Blythe, S., Bottomley, M., Tootill, L., ... & Blott S.C. (2015). Genetic evaluation of traits in a standardized behavioral test for potential guide dog puppies using

- crossbreed models. *Journal of Veterinary Behavior*, 10(6), 459-464.
- Fédération Cynologique Internationale. (z.d.) *Presentation of our organisation*. Geraadpleegd op 17 februari 2020, van <http://www.fci.be/en/Presentation-of-our-organisation-4.html>
- Fishman, G. A. (2003). When your eyes have a wet nose: the evolution of the use of guide dogs and establishing the Seeing Eye. *Survey of Ophthalmology*, 48(4), 452-458.
- Foyer, P., Bjällerhaga, N., Wilssonc, E., & Jensen, P. (2014). Behaviour and experiences of dogs during the first year of life predict the outcome in a later temperament test. *Applied Animal Behaviour Science* 155, 93-100.
- Fratkin, J.L., Sinn, D.L., Patall, E.A., & Gosling, S.D. (2013). Personality Consistency in Dogs: A Meta-Analysis. *PLoS ONE* 8(1), e54907. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0054907>
- Freedman, D.G., King, J.A., & Elliot O. (1961). Critical period in the social development of dogs. *Science* 133(3457), 1016–1017. <https://doi.org/10.1126/science.133.3457.1016>
- Galibert, F., Quignon, P., Hitte, C., & André, C. (2011). Toward understanding dog evolutionary and domestication history. *Comptes rendus - Biologies*, 334(3), 190-196.
- Germonpré, M., Sablin, M. V., Stevens, R.E., Hedges, R.E.M., Hofreiter, M., Stiller, M., Després, V.R. (2009). Fossil dogs and wolves from Palaeolithic sites in Belgium, the Ukraine and Russia: osteometry, ancient DNA and stable isotopes. *Journal of Archaeological Science*, 36, 473–490.
- Guide Dogs. (z.d.). *What a guide dog does*. Geraadpleegd op 9 januari 2020, van <https://www.guidedogs.org.uk/services-we-provide/guide-dogs/what-a-guide-dog-does>
- Guide Dogs Victoria. (z.d.). *Guide Dog selection and training*. Geraadpleegd op 9 januari 2020, van <https://www.guidedogs.com.au/guide-dogs/guide-dog-training>
- Hauser, S., Wakkery, R., Neustaedter, C.G. (2014). Understanding guide dog team interactions: design opportunities to support work and play. *Proceedings of the 2014 conference on Designing interactive systems*, 295-304. <https://doi.org/10.1145/2598510.2598531>
- Hershkovitz, I., Weber, G., Quam, R., Duval, M., Grün, R., Kindsley, L. ... Rodríguez, L. (2018). The earliest modern humans outside Africa. *Science*, 359(6374), 456-459.
- Hsu, Y.Y., & Serpell, J.A. (2001). Development and validation of a novel method for evaluating behaviour and temperament in guide dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 72, 347-364.
- Hsu, Y.Y., & Serpell, J.A. (2003). Development and validation of a questionnaire for measuring behaviour and temperament traits in pet dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 223, 1293-1300.
- Ilska, J., Haskell, M.J., Blott, S.C., Sánchez-Molano, E., Polgar, Z., Lofgren, S.E., ... & Wiener, P. (2017). Genetic Characterization of Dog Personality Traits. *Genetics Society of America*, 206, 1101-1111. <https://doi.org/10.1534/genetics.116.192674>
- International Guide Dog Federation. (z.d.). *History of guide dogs*. Geraadpleegd op 12 november 2019, van <https://www.igdf.org.uk/about-us/facts-and-figures/history-of-guide-dogs/>
- Ireson, P. (1991). *Another pair of eyes: the story of guide dogs in Britain*. London: Pelham.
- Jagoe, A., & Serpell, J. (1996). Owner characteristics and interactions and the prevalence of canine behaviour problems. *Applied Animal Behaviour Science* 47(3), 1-42.
- Jespers, K. (2013, 24 april). *BGHSV vzw viert Internationale Dag van de Geleidehond*. Geraadpleegd op 8 januari 2020, van <https://www.hbvl.be/cnt/eid175832/extern-bghsg-vzw-viert-internationale-dag-van-de-geleidehond>

- Knol, B.W., Roozendaal, C., van den Bogaard, & Bouw, J. (1988). The suitability of dogs as guide dogs for the blind: criteria and testing procedures. *The Veterinary Quarterly* 10 (3), 198-204.
- Koda, N., Kubo, M., Ishigami, T., & Furuhashi, H. (2011). Assessment of dog guides by users in Japan and suggestions for improvement. *Journal of visual impairment and blindness*, 105(11), 591–600.
- Kubinyi, E., Turcsán, B., & Miklósi, A. (2009). Dog and owner demographic characteristics and dog personality trait associations. *Behavioural Processes* 81, 392-401.
- Landsberg G., Hunthausen W., Ackerman L. (2013). Behavior problems of the Dog & Cat. 3rd edition, Saunders, London, p. 13-19.
- Lane, D.R., McNicholas, J., Collis, G.M. (1998). Dogs for the disabled: benefits to recipients and welfare of the dog. *Applied Animal Behavior Science* 59(1–3), 49–60.
- Lenkei, R., Pogány, Á., & Fugazza, C. (2019). Social behavior in dog puppies: Breed differences and the effect of rearing conditions. *Biologica Futura*. 70, 134–142.
- Liimatainen, R., Liinamo, A., & Ojala, M. (2009). Genetic and environmental factors affecting behaviour test results in Rottweilers. Geraadpleegd op 15 januari, van http://old.eaap.org/Previous_Annual_Meetings/2009Barcelona/Papers/07_Liimatainen.pdf
- Lloyd, J.K.F. (2004). Exploring the match between people and their guide dogs. (Proefschrift). Massey University, Aotearoa New Zealand.
- Lloyd, J., Budge, C., La Grow, S., & Stafford, K. (2016). An investigation of the complexity of successful and unsuccessful guide dog matching and partnerships. *Frontiers in Veterinary Science* 16. <https://doi.org/10.3389/fvets.2016.00114>
- Mizukoshia, M., Kondob, M., & Nakamurab, T. (2008). Evaluation of the potential suitability of guide dog candidates by continuous observation during training. *Journal of Veterinary Behavior*, 3, 193-198.
- Naderi, S., Miklósi, Á., Dóka, A., & Csányi, V. (2001). Co-operative interactions between blind persons and their dogs. *Applied Animal Behaviour Science* 74, 59-80.
- Oldenbroek, K. & Windig, J. (2012). *Het fokken van rashonden - Omgaan met verwantschap en inteelt*. Amsterdam: Raad van Beheer op Kynologisch Gebied in Nederland.
- Ostermeier, M. (2010). History of guide dog use by veterans. *Military medicine*, 175(8), 587-593.
- Pierotti, R., & Fogg, B.R. (2017). *The first domestication: how wolves and humans coevolved*. New Haven: Yale University Press.
- Riemer, S., Müller, C., Virányi, S., Huber, L., & Range F. (2014). The Predictive Value of Early Behavioural Assessments in Pet Dogs – A longitudinal study from neonates to adults. PLoS ONE 9(7): e101237. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0101237>
- Rooney, N.J., & Cowan, S. (2011). Training methods and owner-dog interactions: Links with dog behaviour and learning ability. *Applied Animal Behaviour Science* 132, 169-177.
- Schöberl, I., Wedl, M., Bauer, B., Day, J., Möstl, E., & Kotrschal, K. (2012). Effects of Owner-Dog Relationship and Owner Personality on Cortisol Modulation in Human-Dog Dyads. *Anthrozoos* 25, 199-214.
- Schwab, C., & Huber, L. (2006). Obey or not obey? Dogs (*Canis familiaris*) behave differently in response to attentional states of their owners. *Journal of Comparative Psychology* 120(3), 169-175.
- Scott, J.P., & Fuller, J.L. (1965). *Genetics and the social behaviour of the dog*. Chicago: University of

- Chicago Press. Geraadpleegd op 11 januari 2020, van <https://www.gwern.net/docs/genetics/heritable/1965-scott-geneticsandthesocialbehaviorofthedog.pdf>
- Serpell, J.A., & Duffy, D.L. (2016). Aspects of juvenile and adolescent environment predict aggression and fear in 12-month-old guide dogs. *Veterinary Science* 3(49) <https://doi.org/10.3389/fvets.2016.00049>
- Serpell, J., Jagoe, J.A. (1995). Early experience and the development of behaviour. In: Serpell, J. (Ed.), *The Domestic Dog* (pp. 79-102). Cambridge: Cambridge University Press.
- Svartberg, K., 2007. *Individual differences in behaviour – dog personality*. In: Jensen, P. (Ed.), *The Behavioural Biology of Dogs*. CAB International, Cambridge, MA, pp. 182–206.
- Thalmann, O., Shapiro, B., Cui, P., Schuenemann, V. J., Sawyer, S. K., Greenfield, D. L., . . . Wayne, R. K. (2013). Complete mitochondrial genomes of ancient canids suggest a European origin of domestic dogs.(Report)(Author abstract). *Science*, 342(6160), 871-874.
- Van der Waaij, E.H., Wilsson, E., & Strandberg, E. (2008). Genetic analysis of results of a Swedish behavior test on German Shepherd Dogs and Labrador Retrievers. *Journal of Animal Science* 86(11), 2853-2861.
- Wiener, P., & Haskell, M.J. (2016). Use of questionnaire-based data to assess dog personality. *Journal of Veterinary Behavior* 16, 81-85.
- Willis-Owen, S. A. G., & Flint, J. (2006). The genetic basis of emotional behaviour in mice. *European Journal of Human Genetics* 14, 721–728.
- Wilsson, E., & Sundgren, P.E. (1997). The use of a behaviour test for selection of dogs for service and breeding. II. Heritability for tested parameters and effect of selection based on service dog characteristics. *Applied Animal Behaviour Science* 54, 235-241.
- Wilsson, E., & Sinn, D.L. (2012). Are there differences between behavioral measurement methods? A comparison of the predictive validity of two ratings methods in a working dog program.
- Yamamoto, M., Ohtani, N., & Ohta, M. (2011). The response of dogs to attentional focus of human beings: A comparison between guide dog candidates and other dogs. *Journal of Veterinary Behavior* 6(1), 4-11.
- Zijlmans, J. (2002). *Hond en baas. Een geschiedenis van haat en liefde*. Den Haag: De Nieuwe Haagsche, Haags historisch museum.

LIJST VAN BIJLAGEN

BIJLAGE 1 : DE ENQUÊTE	63
BIJLAGE 2 : TABEL SCORES INSTRUCTEURS.....	82
BIJLAGE 3 : TABEL SCORES BLINDENGELEIDEHONDEN.....	84
BIJLAGE 4 : TABEL MET EXACTE SIGNIFICANTE WAARDEN	89
BIJLAGE 5 : PERSARTIKEL.....	91

BIJLAGE 1 : DE ENQUÊTE

Bevraging persoonlijkheid blindengeleidehonden.

Informed Consent

Met deze vragenlijst willen we enerzijds in kaart brengen welke gedragingen/gedragsproblemen voorkomen bij geleidehonden. Anderzijds willen we ook bevragen welke gedragingen u, de geleider, zelf eventueel als vervelend beschouwt. Deze resultaten zullen dienen tot een efficiëntere training van de geleidehonden.

Risico's en voordelen

- Je deelname aan de studie brengt geen noemenswaardige risico's of ongemakken met zich mee.
- Het enige voordeel voor jou is de ervaring om deel te nemen aan een wetenschappelijke studie.
- Door deel te nemen aan deze studie draag je bij aan de wetenschappelijke kennis.

Vertrouwelijkheid

- Je antwoorden op de vragenlijst worden vertrouwelijk behandeld. Odisee is verantwoordelijk voor de verwerking van je antwoorden. Enkel het onderzoeksteam verbonden aan Odisee en het Belgisch Centrum voor Geleidehonden (BGC) kan deze gegevens raadplegen. Je antwoorden of gegevens kunnen onder geen enkele voorwaarde met anderen worden gedeeld, tenzij je ons hiervoor toestemming geeft.
- We zullen enkel op geanonimiseerde wijze rapporteren over de resultaten van dit onderzoek. Citaten zullen enkel gebruikt worden voor zover ze niet herleidbaar zijn tot personen.

Rechten van de participant

- Je deelname is volledig vrijwillig, en je kan zonder opgave van redenen weigeren om mee te doen aan het onderzoek.
- Je hebt het recht om je deelname aan de studie stop te zetten. Het stopzetten van je deelname heeft geen nadelige gevolgen. Bij stopzetting van je deelname aan de studie, worden de reeds verzamelde gegevens verwijderd voor zover ze nog niet verwerkt zijn in het onderzoek en geanonimiseerd zijn.
- Je hebt het recht om te vragen om de over jou verzamelde persoonsgegevens in te kijken, te verbeteren of te laten wissen. Je hebt ook het recht om je toestemming in te trekken. Dit kan tot de gegevens geanonimiseerd zijn en verwerkt zijn in het onderzoek. Contacteer hiervoor Adinda.Sannen@odisee.be. Voor specifieke vragen i.v.m. je privacy kan je terecht bij de functionaris voor gegevensbescherming van Odisee via privacy@odisee.be.

Hierbij verklaar ik dat ik bovenstaande tekst begrepen heb en akkoord ga met deelname aan het onderzoek zoals hierboven beschreven.

- Ik geef hierbij toestemming dat mijn persoonsgegevens worden verwerkt in het kader van het onderzoek.

Beste deelnemer,

Deze enquête is ontworpen om hondeneigenaars en professionelen te voorzien van standaardevaluaties van hondengedrag en -temperament. De lijst bestaat uit 124 vragen en neemt ongeveer 20 minuten in beslag. De vragen beschrijven de verschillende manieren waarop honden typisch reageren in alledaagse situaties en prikkels in hun omgeving. Aangezien deze vragen opgesteld zijn om het gedrag en temperament van elke hond te kunnen evalueren, zijn er soms extreme vragen bij die u als vreemd kunt ervaren voor een geleidehond.

Toch vragen wij u om op alle vragen te antwoorden.

OPMERKINGEN:

- Bij de vragen van sectie 1 tot en met sectie 7 gaat u ervan uit dat de hond los loopt (wanneer er niets vermeld is) of aan de leiband wandelt, maar niet aan het werk is.
- De vragen van sectie 8 gaan specifiek over de situatie wanneer uw hond in harnas aan het werk is.

We vragen uw naam en contactgegevens om, in uitzonderlijk geval, verdere toelichting over deze vragenlijst te kunnen bekomen.

Erg bedankt voor uw medewerking!

Wat is uw voor- en achternaam?

voornaam: _____

achternaam _____

Op welk e-mailadres kunnen we u, indien nodig, contacteren?

Hoe oud is uw hond? (in jaren)

Wat is het ras van uw hond?

Wat is de naam van uw hond?

Wat is het geslacht van uw hond?

reu

teef

SECTIE 1: TRAINING EN GEHOORZAAMHEID (NIET IN HET HARNAS)

INSTRUCTIES: Sommige honden zijn gehoorzamer en gemakkelijker te trainen dan andere honden. Door op de volgende vragen te antwoorden, kunt u aangeven hoe trainbaar of gehoorzaam uw hond geweest is in elk van de volgende situaties in het nabije verleden.

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
1) Wanneer uw hond niet aan de lijn loopt, komt hij onmiddellijk terug als u hem roept.	☐	☐	☐	☐	☐
2) Uw hond gehoorzaamt onmiddellijk bij het commando "SIT".	☐	☐	☐	☐	☐
3) Uw hond gehoorzaamt onmiddellijk bij het commando "STAY".	☐	☐	☐	☐	☐
4) Uw hond lijkt aandachtig te zijn/te luisteren naar alles wat u zegt of doet.	☐	☐	☐	☐	☐
5) Uw hond reageert traag bij een correctie of straf, hij of zij is 'onverstoorbaar'.	☐	☐	☐	☐	☐
6) Uw hond leert traag nieuwe trucjes of taken.	☐	☐	☐	☐	☐
7) Uw hond is gemakkelijk afgeleid bij interessante uitzichten, geluiden of geuren.	☐	☐	☐	☐	☐
8) Uw hond zal stokken, ballen of voorwerpen apporteren of proberen te apporteren.	☐	☐	☐	☐	☐

SECTIE 2: AGRESSIE (NIET IN HARNAS)

INSTRUCTIES: Sommige honden vertonen af en toe agressief gedrag. Typische tekenen van matige agressie bij honden zijn onder meer blaffen, grommen en het ontbloten van de tanden. Meer ernstige vormen van agressie uit zich door happen, uitvallen, bijten of pogingen om te bijten. Geef a.u.b. de recente neiging van uw hond aan om agressief gedrag in elk van volgende voorvallen te vertonen, door een cijfer te geven op een schaal van 0 tot 4.

(0= geen tekenen van agressie/4=ernstige agressie (bv. happen, bijten of poging tot bijten)).

U kan slechts 1 getal per vraag antwoorden.

	0 :Geen agressie: geen zichtbare tekenen van agressie	1	2 :Gematigde agressie: grommen/blaffen – tanden laten zien	3	4 :Ernstige agressie: snapping (intentie tot happen, bijten of poging tot bijten).
9) Wanneer uw hond verbaal gecorrigeerd of gestraft wordt door u of een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐
10) Wanneer uw hond rechtstreeks wordt benaderd door een onbekend volwassen persoon terwijl uw hond aan de leiband is (dus niet in harnas).	☐	☐	☐	☐	☐
11) Wanneer uw hond rechtstreeks wordt benaderd door een onbekend kind terwijl uw hond aan de leiband is (dus niet in harnas).	☐	☐	☐	☐	☐
12) Wanneer onbekende personen uw hond benaderen als hij in de auto zit (bijvoorbeeld aan het benzinstation).	☐	☐	☐	☐	☐
13) Wanneer speelgoed, botten of andere voorwerpen van uw hond worden weggenomen door een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐

14) Wanneer uw hond gewassen en verzorgd wordt door een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐
15) Wanneer een onbekend persoon u of iemand anders van de familie in huis benaderd.	☐	☐	☐	☐	☐
16) Wanneer een onbekend persoon u of iemand anders van de familie buitenshuis benaderd.	☐	☐	☐	☐	☐
17) Wanneer uw hond rechtstreeks benaderd wordt door een gezinslid terwijl uw hond aan het eten is.	☐	☐	☐	☐	☐
18) Wanneer de postbode of een andere bezorger aan huis komt.	☐	☐	☐	☐	☐
19) Wanneer het voedsel van uw hond wordt weggenomen door een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐
20) Wanneer onbekende personen voorbij uw huis wandelen terwijl uw hond buiten is of in de tuin.	☐	☐	☐	☐	☐
21) Wanneer een onbekend persoon probeert uw hond te aaien of aan te raken.	☐	☐	☐	☐	☐
22) Wanneer joggers, fietsers, rollerbladers of skateboarders uw huis passeren terwijl uw hond in de tuin is.	☐	☐	☐	☐	☐
23) Wanneer uw hond rechtstreeks benaderd wordt door een onbekende reu terwijl uw hond aan de leiband is (dus niet in harnas).	☐	☐	☐	☐	☐
24) Wanneer uw hond rechtstreeks benaderd wordt door een onbekende teef terwijl uw hond aan de leiband is (dus niet in harnas).	☐	☐	☐	☐	☐

25) Wanneer uw hond rechtstreeks wordt aangestaard door een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐
26) Wanneer een onbekende hond op bezoek komt bij uw thuis.	☐	☐	☐	☐	☐
27) Wanneer er onbekende katten of andere dieren in de tuin komen.	☐	☐	☐	☐	☐
28) Wanneer onbekende personen u thuis komen bezoeken.	☐	☐	☐	☐	☐
29) Wanneer een andere (onbekende) hond naar uw hond blaft, gromt of uitvalt.	☐	☐	☐	☐	☐
30) Wanneer een gezinslid over uw hond heen stapt.	☐	☐	☐	☐	☐
31) Wanneer u of een gezinslid door de hond gestolen eten of voorwerpen terugneemt.	☐	☐	☐	☐	☐
32) Naar een andere bekende hond uit het gezin (openlaten als er geen andere honden zijn).	☐	☐	☐	☐	☐
33) Wanneer uw hond benaderd wordt op een favoriete rust- of slaappleats door een andere bekende hond uit het gezin (openlaten als er geen andere honden zijn).	☐	☐	☐	☐	☐
34) Wanneer uw hond door een andere bekende hond van het gezin wordt benaderd terwijl uw hond aan het eten is (openlaten als er geen andere honden zijn).	☐	☐	☐	☐	☐

35) Wanneer uw hond door een andere bekende hond van het gezin wordt benaderd terwijl uw hond aan het spelen/knabbelen is met/op zijn lievelingsspeelgoed, bot, voorwerp... (openlaten als er geen andere honden zijn).

Als er nog andere situaties zijn waarbij uw hond soms agressief is, beschrijf die dan aub?

SECTIE 3: ANGST (NIET IN HARNAS)

INSTRUCTIES: Honden vertonen soms tekenen van angst wanneer ze aan specifieke geluiden, voorwerpen, personen of situaties worden blootgesteld. Typische signalen die wijzen op milde tot matige angst omvatten onder andere het vermijden van oogcontact, het vermijden van een voorwerp waarvoor er angst is, ineenkrimpen of een lage houding met de staart laag gehouden of tussen de achterpoten, jammeren of janken, verstijven en beven of trillen. Extreme angst kan zich uiten door in elkaar te duiken, en/of pogingen om te vluchten, zich terug te trekken of zich te verstoppen van het gevreesde voorwerp, persoon of situatie. Geef uw antwoord op een schaal van 0 tot 4 (0=geen angst, 1,2,3= milde tot gematigde angst, 4= extreme angst) en duid de recente neiging van uw hond aan om angstig gedrag te vertonen in elk van de volgende situaties.

	0 :Geen angst: Geen duidelijke tekens van angst	1	2 :Lichte- Matige angst	3	4 : Extreme angst: krimpt ineen, trekt zich terug of verbergt zich...
36) Wanneer uw hond buitenshuis rechtstreeks benaderd wordt door een onbekende volwassen persoon.	☐	☐	☐	☐	☐
37) Wanneer uw hond buitenshuis rechtstreeks benaderd wordt door een onbekend kind.	☐	☐	☐	☐	☐
38) Wanneer uw hond een plots of luid geluid hoort (vb donder, stofzuiger, voorwerpen die neervallen,...).	☐	☐	☐	☐	☐
39) Wanneer onbekende personen op bezoek komen.	☐	☐	☐	☐	☐
40) Wanneer een onbekend persoon uw hond probeert te aaien of aan te raken.	☐	☐	☐	☐	☐
41) Wanneer er druk verkeer is.	☐	☐	☐	☐	☐

42) Wanneer uw hond een vreemd of onbekend voorwerp ziet op of naast het voetpad (vb plastic zakken, bladeren, afval,...)	☐	☐	☐	☐	☐
43) Wanneer uw hond onderzocht of behandeld wordt door een dierenarts.	☐	☐	☐	☐	☐
44) Tijdens onweer met donder en bliksem.	☐	☐	☐	☐	☐
45) Wanneer uw hond rechtstreeks wordt benaderd door een onbekende hond van dezelfde grootte of groter.	☐	☐	☐	☐	☐
46)) Wanneer uw hond rechtstreeks wordt benaderd door een onbekende hond die kleiner is dan uw hond.	☐	☐	☐	☐	☐
47) Wanneer uw hond voor de eerste keer geconfronteerd wordt met een onbekende situatie (vb eerste keer in de auto, eerste keer in de lift,...)	☐	☐	☐	☐	☐
48) Hoe reageert uw hond bij wind of omvergeblazen voorwerpen door de wind.	☐	☐	☐	☐	☐
49) Wanneer de nagels van uw hond geknipt worden door een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐
50) Wanneer uw hond geborsteld wordt of wordt gewassen door een gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐

51) Wanneer een
gezinslid over uw hond
heen stapt.

52) Wanneer uw hond
z'n poten afgedroogd
worden door een
gezinslid.

53) Wanneer onbekende
honden op bezoek
komen.

54) Wanneer een
onbekende hond naar
uw hond blaft, gromt of
naar hem uitvalt.

SECTIE 4: VERLATINGSANGST (NIET IN HARNAS)

INSTRUCTIES: Sommige honden vertonen tekenen van angst wanneer ze alleen worden gelaten, ook al is het voor een korte periode. Hoe vaak heeft uw hond in het recente verleden volgende signalen van angst vertoond wanneer hij alleen werd gelaten (duid één getal aan per vraag)?

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
55) schudden, rillen, beven.	☐	☐	☐	☐	☐
56) overmatig kwijlen.	☐	☐	☐	☐	☐
57) rusteloosheid /onrust/ijsberen.	☐	☐	☐	☐	☐
58) zeuren/janken.	☐	☐	☐	☐	☐
59) blaffen.	☐	☐	☐	☐	☐
60) huilen.	☐	☐	☐	☐	☐
61) kauwen op voorwerpen/krabben aan de deur, vloer, ramen, gordijnen.	☐	☐	☐	☐	☐
62) verlies van eetlust.	☐	☐	☐	☐	☐

Als er nog andere situaties zijn waarbij uw hond angstig is, beschrijf die dan aub?

SECTIE 5: OPWINDING (NIET IN HARNAS)

INSTRUCTIES: Sommige honden vertonen relatief weinig reactie op opwindende gebeurtenissen en verstoringen in hun omgeving, terwijl andere honden zeer opgewonden worden bij de kleinste nieuwigheid. Signalen van milde tot matige prikkelbaarheid omvatten verhoogde alertheid, beweging naar de bron van nieuwigheid en korte periodes van geblaf. Extreme opwinding wordt gekenmerkt door een algemene neiging tot overreageren. De prikkelbare en opgewonden hond blaft of jankt hysterisch bij de geringste opschudding, haast zich naar en rond elke bron van opwinding en is moeilijk te kalmeren. Geef uw antwoord op een schaal van 0 tot 4. (Duid 1 getal aan per vraag)

	0:kalm	1:lichte opwinding	2: milde opwinding	3:matige opwinding	4:extreme opwinding
63) Wanneer u of andere gezinsleden thuiskomen na een korte afwezigheid.	☐	☐	☐	☐	☐
64) Wanneer uw hond met u of met de andere gezinsleden speelt.	☐	☐	☐	☐	☐
65) Wanneer de deurbel gaat.	☐	☐	☐	☐	☐
66) Net voor het maken van een wandeling.	☐	☐	☐	☐	☐
67) Net voordat u uw hond meeneemt in de auto.	☐	☐	☐	☐	☐
68) Wanneer er bezoek aankomt bij u thuis.	☐	☐	☐	☐	☐

Als er andere situaties zijn waarbij uw hond opwinding vertoont, beschrijf deze hier aub?

SECTIE 6: HECHTING EN AANDACHTSVRAGEND GEDRAG (NIET IN HARNAS)

INSTRUCTIES: De meeste honden zijn zeer gehecht aan hun baasjes en sommige honden vragen zeer veel aandacht en genegenheid van de eigenaars. Hoe vaak heeft uw hond in het recent verleden volgende signalen van aandachtsvragende signalen vertoond (1 antwoord per vraag)?

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
69) Uw hond is sterk gehecht aan 1 bepaald gezinslid.	☐	☐	☐	☐	☐
70) Uw hond heeft de neiging om uzelf of een ander gezinslid overal in het huis volgen, van kamer tot kamer.	☐	☐	☐	☐	☐
71) Uw hond heeft de neiging om dichtbij of in nauw contact met uzelf of een ander gezinslid te gaan zitten wanneer uzelf gaat zitten.	☐	☐	☐	☐	☐
72) Uw hond heeft de neiging om u of een ander gezinslid te duwen met de neus of een pootje te geven om aandacht te krijgen wanneer u of een ander gezinslid neerzit.	☐	☐	☐	☐	☐
73) Uw hond wordt lastig (jankt, springt op, probeert in te grijpen) als u of een ander gezinslid affectievertoot voor een andere persoon.	☐	☐	☐	☐	☐
74) Uw hond wordt lastig (jankt, springt op, probeert in te grijpen) als u of een ander gezinslid meer aandacht vertoont naar een andere hond of een ander dier.	☐	☐	☐	☐	☐

SECTIE 7: DIVERS ONGEWENST GEDRAG (NIET IN HARNAS)

INSTRUCTIES: Soms kunnen honden ander (potentieel) ongewenst gedrag vertonen dat niet in voorgaande vragen werd opgenomen. Hoe vaak heeft uw hond in het recente verleden volgende gedragingen vertoond (1 antwoord per vraag)

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
75) Uw hond jaagt achter katten of zou erachter jagen als hij de kans hiervoor zou krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
76) Uw hond jaagt achter vogels of zou erachter jagen als hij de kans hiervoor zou krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
77) Uw hond jaagt achter eekhoorns, konijnen... of zou erachter jagen als hij de kans hiervoor zou krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
78) Uw hond ontsnapt uit het huis of de tuin, of zou ontsnappen als hij de kans hiervoor zou krijgen.	☐	☐	☐	☐	☐
79) Uw hond rolt zich in de uitwerpselen van andere dieren of zichzelf of andere slecht ruikende substanties.	☐	☐	☐	☐	☐
80) Eet z'n eigen uitwerpselen op of die van andere dieren.	☐	☐	☐	☐	☐
81) Uw hond kauwt op ongewenste voorwerpen.	☐	☐	☐	☐	☐
82) Uw hond 'berijdt' voorwerpen, meubels of mensen.	☐	☐	☐	☐	☐
83) Uw hond bedelt voortdurend om eten wanneer mensen aan het eten zijn.	☐	☐	☐	☐	☐
84) Uw hond steelt eten.	☐	☐	☐	☐	☐
85) Uw hond is nerveus of bang van op of af trappen te lopen.	☐	☐	☐	☐	☐
86) Uw hond trekt overdreven aan de leiband.	☐	☐	☐	☐	☐

87) Uw hond plast tegen voorwerpen/meubels in huis.	☐	☐	☐	☐	☐
88) Uw hond plast wanneer hij geaaid of opgepakt wordt.	☐	☐	☐	☐	☐
89) Uw hond plast wanneer hij alleen wordt gelaten 's nachts of op om het even welk moment van de dag.	☐	☐	☐	☐	☐
90) Uw hond ontlast zich wanneer hij alleen wordt gelaten 's nachts of op om het even welk moment van de dag.	☐	☐	☐	☐	☐
91) Uw hond is hyperactief, rusteloos en heeft het moeilijk om zich te ontspannen en te gaan liggen.	☐	☐	☐	☐	☐
92) Uw hond is speels en onstuimig.	☐	☐	☐	☐	☐
93) Uw hond is actief en energiek, altijd bezig.	☐	☐	☐	☐	☐
94) Uw hond staart naar iets onzichtbaars.	☐	☐	☐	☐	☐
95) Uw hond hapt naar onzichtbare vliegen.	☐	☐	☐	☐	☐
96) Uw hond jaagt achter zijn eigen staart of achterste.	☐	☐	☐	☐	☐
97) Uw hond jaagt achter schaduwen.	☐	☐	☐	☐	☐
98) Uw hond blaft overmatig.	☐	☐	☐	☐	☐
99) Uw hond likt zichzelf aanhoudend.	☐	☐	☐	☐	☐
100) Uw hond likt aanhouden voorwerpen of mensen.	☐	☐	☐	☐	☐
101) Uw hond vertoont bizarre, rare of vaak voorkomende gedragingen.	☐	☐	☐	☐	☐

Beschrijf uw antwoord op deze laatste vraag (vraag 101) aub?

SECTIE 8: GEDRAG TIJDENS HET GELEIDEWERK (IN HARNAS)

Sommige honden vertonen heel ander gedrag tijdens het werk in harnas dan wanneer ze thuis of in de tuin los lopen of gewoon aan de leiband wandelen. Om hier een onderscheid in te maken, volgen er een aantal vragen die specifiek betrekking hebben op de werksituatie. De antwoorden waartussen u kan kiezen worden na elke vraag weergegeven. Gelieve slechts 1 antwoord per vraag in te vullen

	Nooit	Zelden	Soms	Meestal	Altijd
102) Uw hond is routevast.	☐	☐	☐	☐	☐
103) Uw hond is gemakkelijk afgeleid bij het zien, ruiken of horen van nieuwe voorwerpen, mensen (bijvoorbeeld fietsers, joggers,...) of dieren.	☐	☐	☐	☐	☐
104) Uw hond gehoorzaamt onmiddellijk bij de werkcommando's die u geeft.	☐	☐	☐	☐	☐
105) Uw hond jaagt achter bewegende objecten of dieren of wil er graag achter jagen.	☐	☐	☐	☐	☐
106) Uw hond eet voedsel of oneetbare zaken op van de grond.	☐	☐	☐	☐	☐
107) Uw hond is nerveus of bang om op of af trappen te lopen.	☐	☐	☐	☐	☐
108) Uw hond is nerveus of bang om in of uit de trein/tram of bus te stappen.	☐	☐	☐	☐	☐
109) Uw hond plast tijdens het werk tegen bomen/paaltjes.	☐	☐	☐	☐	☐
110) Uw hond is hyperactief, rusteloos en heeft het moeilijk om zich te ontspannen en te gaan liggen.	☐	☐	☐	☐	☐
111) Uw hond trekt naar andere mensen, honden of voorbijkomende fietsers of joggers.	☐	☐	☐	☐	☐
112) Uw hond is onzeker en zoekt uw steun in nieuwe situaties of situaties waarbij een beslissing gemaakt moet worden.	☐	☐	☐	☐	☐
113) Uw hond doet zijn behoefte tijdens het geleidewerk of op een ongewenste plek.	☐	☐	☐	☐	☐
114) Het gedrag van uw hond op openbare plaatsen is ongepast.	☐	☐	☐	☐	☐

115) Uw hond vertoont agressief gedrag wanneer een andere hond naar uw hond blaft, gromt of uitvalt.	☐	☐	☐	☐	☐
116) Uw hond vertoont angst of is onzeker wanneer hij rechtstreeks wordt benaderd door een onbekend persoon.	☐	☐	☐	☐	☐
117) Uw hond vertoont angst of is onzeker wanneer hij een plots of luid geluid hoort.	☐	☐	☐	☐	☐
118) Uw hond vertoont angst of is onzeker bij druk verkeer.	☐	☐	☐	☐	☐
119) Uw hond vertoont angst of is onzeker wanneer hij een vreemd of onbekend voorwerp ziet op of naast het voetpad (vb plastic zakken, bladeren, afval,...).	☐	☐	☐	☐	☐
120) Uw hond vertoont angst of is onzeker wanneer hij wordt benaderd door een onbekende hond.	☐	☐	☐	☐	☐
121) Uw hond vertoont angst of is onzeker wanneer hij voor de eerste keer geconfronteerd wordt met een onbekende situatie.	☐	☐	☐	☐	☐
122) Uw hond vertoont angst wanneer een onbekende hond naar hem blaft, gromt of naar hem uitvalt.	☐	☐	☐	☐	☐

Afsluitende open vragen (gelieve zo uitgebreid mogelijk te antwoorden):

123) welk gedrag of gedragingen die uw hond vertoont vindt u lastig of ongewenst wanneer hij los in huis of in de tuin loopt?

124) Welk gedrag of gedragingen die uw hond vertoont vindt u lastig of ongewenst wanneer hij in het harnas aan het werk is?

Indien u opmerkingen of aanvullingen bij uw antwoorden heeft, kan u deze hier aanvullen.

Ontzettend dank voor het verstrekken van deze nuttige informatie

BIJLAGE 2 : TABEL SCORES INSTRUMENTEN

Onderstaande tabel toont de verschillende scores van de 4 instructeur.

Persoonlijkskenmerken	instructeur 1	instructeur 2	instructeur 3	instructeur 4	gemiddelde instructeurs	SD instructeurs
Honden in een niet-werksituatie						
stranger-directed aggression	0	0	0	0	0	0
owner-directed aggression	0	0	0	0	0	0
dog-directed aggression	0	0	0	0	0	0
dog-directed fear	0	0	0	0	0	0
familiar dog aggression	0	0	0	0	0	0
trainability	3,5	3,38	3,88	3	3,44	0,36
chasing	0	0	0	0	0	0
stranger-directed fear	0	0	0	0	0	0
nonsocial fear	0	0	0	0	0	0
separation-related problems	0	0	0	0	0	0
touch sensitivity	0	0	0	0	0	0
excitability	0	0	0,5	0	0,13	0,25
attachment/attention-seeking	0,83	1	1	0	0,71	0,48
energy	0	0	0	0	0	0
Honden in een werksituatie						
routevast	4	3	3	2	3	0,82
gemakkelijk afgeleid	0	0	0	0	0	0
gehoorzaamt direct	4	4	4	4	4	0
achter bewegende objecten of dieren jagen	0	0	0	0	0	0
eet voedsel of oneetbare zaken van grond	0	0	0	0	0	0
nervus of bang voor trappen	0	0	0	0	0	0
nervus of bang in of uit tram/bus/trein	0	0	0	0	0	0
plast tijdens het werk tegen paaltjes/bomen	0	0	0	0	0	0

hyperactief, rusteloos, moeite met ontspannen en gaan liggen	0	0	0	0	0	0
trekt naar andere mensen, honden, fietsers	0	0	0	0	0	0
onzeker, zoekt steun in nieuwe situaties	0	0	0	0	0	0
behoefte doen tijdens geleidewerk of op een ongewenste plek	0	0	0	0	0	0
ongepast gedrag op openbare plaatsen	0	0	0	0	0	0
agressief gedrag als andere hond blaft, gromt of uitvalt	0	0	0	0	0	0
angst of onzeker bij benadering onbekend persoon	0	0	0	0	0	0
angst of onzeker bij plots of luid geluid	0	0	0	0	0	0
angst of onzeker bij druk verkeer	0	0	0	0	0	0
angst of onzeker bij vreemd of onbekend voorwerp op voetpad	0	0	0	0	0	0
angst of onzeker bij benadering onbekende hond	0	0	0	0	0	0
angst of onzeker bij 1e x bij onbekende situatie	0	0	0	0	0	0
angst als onbekende hond blaft, gromt, uitvalt	0	0	0	0	0	0

BIJLAGE 3 : TABEL SCORES BLINDENGELEIDEHONDEN

Onderstaande tabel toont de verschillende scores van de actieve blindengeleidehonden.

Honden in een niet-werksituatie

	stranger-directed aggression	owner-directed aggression	dog-directed aggression	dog-directed fear	familiar dog aggression	trainability	chasing	stranger-directed fear	nonsocial fear	separation-related problems	touch sensitivity	excitability	attachment/attention-seeking	energy
Rebel	0	0	0	0,25		2,75	2	0	0	0	0,5	0,83	1,17	2
Wilson	0	0	0	0		2,88	0	0	0	0,5	0,5	2	0,33	0,5
Mac	0	0	0	0		2,38	0	0	0,17	0	0	1,67	2,17	1,5
Myo	0	0	0	0		2,75	0	0	0	0,25	0	0,17	0,5	1,5
Sella	0	0	0	0		3,13	0	0	0,33	0	0	1,5	1,33	1
Bee	0	0	0	0		1,88	2,5	0	0	0	0,25	1,67	1,8	1,5
Unas	0	0	1	0		2,71	1,5	0,75	0,5	0,13	0,5	1,17	1,67	1,5
Sierra	0,3	0	0,25	0,25	0	2,75	0	0	0,5	0	0,75	0,83	1,67	0
Milly	1	0,25	1,25	0,5		2,63	2	0	0,67	0	1,5	2,5	2,33	2
Simba	0	0	0	0	0,25	2,88	0	0	0,67	0,13	0	1,17	0,67	1
Olly	0	0	0	0		3,13	0,75	0	0,33	0	0,25	0,67	1,17	1,5
Aika	0	0	0	0	0	3,38	2,75	0	0	0	0,5	1,5	2,17	2
Gismo	0,5	0	0	0		2,79	0	0	0,17	0	0,5	2,17	2,5	3

Ximbad	0	0	0,5	0,25	0	0	3	0,5	0	1,83	0,63	0	2,5	3	3,5
Benji	0,1	0	1	1	0	0	3	2	0	1,33	0,5	2	3	1,67	1,5
Diaz	0	0	0	1			2,5	1,5	0	0	0,75	0,75	0,5	1,17	1
Zidane	0	0	0,75	0	0	0	3,63	0	1	0	0	0	1,67	0,33	0
Elza	0	0	0	0	0	0	2,5	0	0	0	0	0	0	0,5	0,5
Cas	0	0	0	0,75			2,88	2,25	0	0	0,13	0	2,33	2,67	2
Vienna	0,6	0,13	0	0			3,5	0	0,25	0,33	0	0,5	2,67	2,17	3
Ixy	0,3	0,25	0,75	0,67			2,75	1,75	1	1,17	0	0,75	2,83	2,83	1
Nyssa	0,1	0	1,5	0	0	0	3	1	0	0,17	0	0	2,83	2,67	1,5
Voice	0,2	0	1,25	0,75			2,38	0	0	0,17	0	0,75	1,5	1,83	1
gemiddelde geleide	0,13	0,03	0,36	0,24	0,03		2,83	0,89	0,13	0,36	0,10	0,43	1,64	1,67	1,48
SD geleide	0,26	0,08	0,52	0,35	0,09		0,39	1,00	0,32	0,49	0,19	0,51	0,88	0,83	0,89

Honden in een werksituatie

Deel1

Wilson	4	0	3	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rebel	4	1	4	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0
	routevast	gemakkelijk afgeleid	gehoorzaamt direct	achter bewegende objecten of dieren jagen	eet voedsel of oneetbare zaken van grond	nervus of bang voor trappen	nervus of bang in of uit tram/bus/trein	plast tijdens het werk tegen paaltjes/bomen	hyperactief, rusteloos, moeite met ontspannen en gaan liggen	trekt naar andere mensen, honden, fietsers	onzeker, zoekt steun in nieuwe situaties				

Mac	4	2	3	0	3	1	0	1	0	1	2
Myo	2	1	4	0	0	0	2	0	0	0	2
Sella	4	0	3	0	0	0	0	0	0	0	4
Bee	2	2	3	1	1	0	0	0	0	1	0
unas	3	3	3	1	3	0	1	0	1	2	3
Sierra	4	2	4	1	2	0	1	3	0	1	3
Milly	3	1	4	2	1	2	1	0	1	0	2
Simba	3	0	3	0	1	0	0	0	0	1	0
Olly	1	1	4	0	2	0	2	0	0	1	2
Aika	2	1	3	0	1	0	0	1	0	0	0
Gismo	4	0	3	0	2	0	0	2	0	0	0
Ximbad	3	2	3	1	4	2	2	0	0	1	3
Benji	4	2	3	1	0	0	1	1	0	1	2
Diaz	3	2	3	0	2	3	0	0	0	0	0
Zidane	4	0	4	0	0	0	0	0	0	0	0
Elza	0	0	4	0	1	0	0	0	0	1	0
Cas	4	2	4	0	1	0	0	0	0	1	0
Vienna	3	1	4	0	0	0	0	0	0	0	1
Ixy	3	0	2	0	0	2	2	0	0	2	1
Nyssa	3	3	3	1	3	2	0	0	1	1	0
Voice	4	1	3	0	0	0	0	0	0	0	0
gemiddelde geleide	0,03	2,83	0,89	0,13	0,36	0,36	0,10	0,43	1,64	1,67	3,09
SD geleide	0,09	0,39	1,00	0,32	0,49	0,49	0,19	0,51	0,88	0,83	1,08

Honden in een werksituatie

Deel 2

	behoefte doen tijdens geleidewerk of op een	ongepast gedrag op openbare plaatsen	agressief gedrag als andere hond blaft, gromt of uitvalt	angst of onzeker bij benadering onbekend persoon	angst of onzeker bij plots of luid geluid	angst of onzeker bij druk verkeer	angst of onzeker bij vreemd of onbekend voorwerp op voetpad	angst of onzeker bij benadering onbekende hond	angst of onzeker bij 1e x bij onbekende situatie	angst als onbekende hond blaft, gromt, uitvalt
Rebel	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wilson	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mac	1	0	1	0	1	0	0	2	2	1
Myo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Sella	3	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Bee	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Unas	1	0	0	1	1	0	0	0	2	0
Sierra	0	0	0	0	0	2	0	0	2	0
Milly	2	0	1	0	1	1	1	1	1	0
Simba	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Olly	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1
Aika	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Gismo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Ximbad	1	0	1	0	4	3	3	1	3	2

Benji	3	1	0	1	2	1	2	1	2	1
Diaz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2
Zidane	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Elza	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0
Cas	1	0	0	0	0	0	0	1	0	1
Vienna	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0
Ixy	0	2	0	0	0	0	1	1	2	1
Nyssa	1	0	1	0	2	0	0	1	0	3
Voice	2	0	1	0	0	0	0	2	1	0
gemiddelde geleide	1,17	3,35	0,35	1,22	1,22	0,57	0,57	0,35	0,13	1,09
SD geleide	0,98	0,57	0,57	1,20	1,20	0,95	0,79	0,78	0,34	1,31

BIJLAGE 4 : TABEL MET EXACTE SIGNIFICANTE WAARDEN

Deze tabel toont de verschillende p-waarden. Elke test vergelijkt de gemiddelde waarde van de gebruikers van blindengeleidehonden met de score van de 'ideale hond'.

	IO - P1	IO - P2	IO - P3	IO - P4	IO - P7	IO - P8	IO - P9	IO - P10	IO - P11	IO - P12	I13 - P13	I6 - P6	IO - P14
Exact Sig. (2-tailed)	.008 ^b	.250 ^b	.004 ^b	.004 ^b	.000 ^b	.125 ^b	.000 ^b	.016 ^b	.000 ^b	.000 ^b	.011 ^b	.000 ^b	.000 ^b

a. Sign Test

b. Binomial distribution used.

I4 - W1	IO - W2	I4 - W3	IO - W4	IO - W5	IO - W6	IO - W7	IO - W8	IO - W9	IO - W10	IO - W11	IO - W12	IO - W13	IO - W14	IO - W15
.000 ^b	.000 ^b	.000 ^b	.016 ^b	.000 ^b	.016 ^b	.004 ^b	.063 ^b	.250 ^b	.000 ^b	.001 ^b	.000 ^b	.500 ^b	.063 ^b	.500 ^b

IO - W16	IO - W17	IO - W18	IO - W19	IO - W20	IO - W21
.008 ^b	.125 ^b	.125 ^b	.001 ^b	.002 ^b	.004 ^b

Variabele	p-waarde
Honden in een niet-werksituatie	
stranger-directed aggression	0,008
owner-directed aggression	0,250
dog-directed aggression	0,004
dog-directed fear	0,004
familiar dog aggression	
trainability	0,000
chasing	0,000
stranger-directed fear	0,125
nonsocial fear	0,000
separation-related problems	0,016
touch sensitivity	0,000
excitability	0,000
attachment/attention-seeking	0,011
energy	0,000
Honden in een werksituatie	
routevast	0,000
gemakkelijk afgeleid	0,000
gehoorzaamt direct	0,000
achter bewegende objecten of dieren jagen	0,016
eet voedsel of oneetbare zaken van grond	0,000
nerveus of bang voor trappen	0,016

nerveus of bang in of uit tram/bus/trein	0,004
plast tijdens het werk tegen paaltjes/bomen	0,063
hyperactief, rusteloos, moeite met ontspannen en gaan liggen	0,250
trekt naar andere mensen, honden, fietsers	0,000
onzeker, zoekt steun in nieuwe situaties	0,001
behoefte doen tijdens geleidewerk of op een ongewenste plek	0,000
ongepast gedrag op openbare plaatsen	0,500
agressief gedrag als andere hond blaft, gromt of uitvalt	0,063
angst of onzeker bij benadering onbekend persoon	0,500
angst of onzeker bij plots of luid geluid	0,008
angst of onzeker bij druk verkeer	0,125
angst of onzeker bij vreemd of onbekend voorwerp op voetpad	0,125
angst of onzeker bij benadering onbekende hond	0,001
angst of onzeker bij 1e x bij onbekende situatie	0,002
angst als onbekende hond blaft, gromt, uitvalt	0,004

BIJLAGE 5 : PERSARTIKEL

Eindwerk bachelorstudente geeft nieuwe inzichten op gedrag 'perfecte' geleidehond.

50% tot 70% van de honden die worden opgeleid tot blindengeleidehond of hulphond halen de eindstreep niet. In 63% tot 87% van de gevallen gaat het daarbij om gedragsproblemen. Bestaat er een ideale blindengeleidehond? Deze vraag probeert Daisy Ryckman in haar eindwerk te beantwoorden.

Het grootste deel van de blindengeleidehonden vallen in hun opleiding af door gedragsproblemen. Over welke gedragingen gaat het en is een niet-wenselijk gedrag voor de trainers eveneens niet gewenst door de geleidehondgebruikers? Vanuit het Belgisch Centrum voor Geleidehonden (BCG) in Tongeren is aan de Hogeschool Odisee de vraag gesteld om een studie te doen naar het gedrag en de gedragsproblemen die nog voorkomen bij geleidehonden van het BCG bij de blinde- en slechtziende geleiders thuis, zowel in hun werksituatie alsook in hun niet-werksituatie. Wanneer de trainers van het BCG deze gedragingen kennen, kan daar eventueel extra op getraind worden of kan er rekening mee worden gehouden bij de selectie van de honden.

Dit onderwerp interesseerde Daisy zeker. Ze vertelt: "Al van kinds af had ik graag honden rondom mij en ik vond het boeiend om te zien hoe goed honden getraind kunnen worden en waar ze toe in staat waren. Mijn interesse werd al vlug gewekt toen ik het onderwerp over blindengeleidehonden tegenkwam. Ondertussen kwam ik veel te weten over dit boeiende onderwerp en heb nu toch veel bewondering gekregen voor de blindengeleidehond".

"Geleidewerk is teamwork"

Wanneer de blinde of slechtziende geleider en hond samenwerken is de geleider er voor de oriëntatie en het monitoren van het verkeer en verkeerslichten. De hond is de gids die ervoor zorgt dat het team op de juiste route blijft terwijl hij obstakels vermijdt, bestemmingen als deuren, trappen en stoelen vindt en uitkijkt voor gevaarlijke situaties. "Geleidewerk is teamwork", schrijft Daisy in haar eindwerk.

Om een goed geleideteam te kunnen vormen moeten zowel de blindengeleidehond als zijn geleider over de bepaalde vaardigheden beschikken.

De uitgevoerde studie toetste de ideale, fictieve hond die vier trainers van het BCG omschreven, aan blindengeleidehonden die aan een blinde of slechtziende persoon zijn toegewezen. Daarvoor werd een enquête samengesteld en aangevuld met de daarvoor bestemde, veelgebruikte C-BARQ om zo een onderscheid te kunnen maken tussen de werk- en niet-werksituatie van de hond. C-BARQ is een bestaande vragenlijst die informatie wil verzamelen over het gedrag en temperament van verschillende hondenrassen. In deze studie waren de meest voorkomende ongewenste gedragingen bij een niet-werksituatie: te veel energie, aandachtzoekend gedrag en opwinding. In een werksituatie waren dit: gemakkelijk afgeleid, laag niveau van directe gehoorzaamheid, onzekerheid, steun zoeken in nieuwe situaties en ongepast gedrag in openbare plaatsen. Uit de studie bleek dat door de C-BARQ bestempeld probleem bij actieve geleidehonden niet altijd als probleemgedrag bestempeld werd door de geleidehondgebruikers. In de categorie 'energieniveau' waren er bijvoorbeeld zeer hoge scores, terwijl geleidehondgebruikers niets melden over minder aangenaam gedrag dat zij ervaren door te veel energie van hun geleidehond. Het omgekeerde werd ook gevonden. Het gedrag dat de geleidehondgebruikers als minder aangenaam ervoeren, was niet altijd vast te stellen met de C-BARQ. Geleidehondgebruikers ervoeren dit bijvoorbeeld onder de categorie 'aandachtsvragend gedrag' doordat de hond opdringerig was om te spelen met de bal. Dit kwam dan weer niet voor in de C-BARQ.

Deze resultaten zijn gebaseerd op 23 ingevulde enquêtes. Daisy concludeert dat er meer dan 23 geleidehondgebruikers nodig zijn om vast te stellen dat de gevonden resultaten gelden voor actieve geleidehonden in het algemeen. De resultaten uit dit onderzoek geven echter wel het signaal dat het C-BARQ probleemgedrag anders beoordeelt dan geleidehondgebruikers.

Als aanbeveling stel Daisy voor om het onderzoek op een andere manier te doen, bijvoorbeeld dat de geleidehondgebruikers de C-BARQ invullen voor de ideale geleidehond wanneer de hond de taak van gezelschapsdier vervult. Dit levert hoogstwaarschijnlijk een realistischer beeld op dan het beeld van de ideale hond dat nu door de trainers is geschetst. Een andere oplossing om een realistischer beeld te verkrijgen is dat de trainers naast hun ideale score ook hun maximum toelaatbare score geven.

Daisy Ryckman

3de bachelor student Agro- en biotechnologie, Dierenzorg

Campus Waas

Sint-Niklaas